

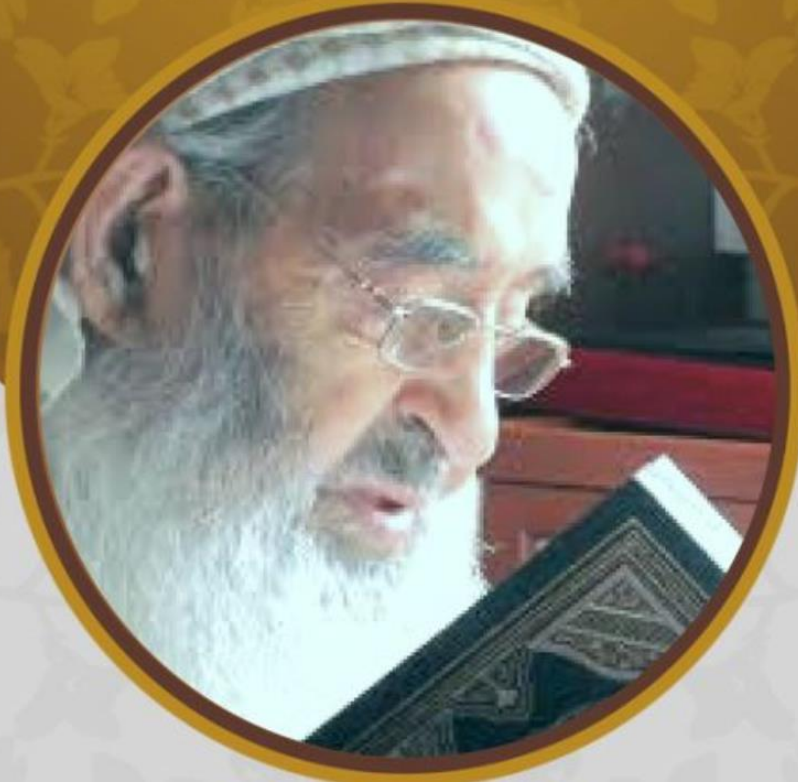

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ

İSLAM MEDENİYETİNDE ALİM -2- MEHMED EMİN ER SEMPOZYUMU

27-28 HAZİRAN
2021

İSLAM MEDENİYETİNDE ALİM -2-
MEHMET EMİN ER SEMPOZYUMU
(28-29 HAZİRAN 2021) TEBLİĞ
ÖZETLERİ

Editör

Doç. Dr. Cafer ACAR

ULUM Yayınları:

Yayınevi: ULUM Yayınları (ULUM İslami İlimler Eğitim ve Araştırma Merkezi
Derneği, Sertifika No:
47238)

ISBN:

Kitabın Adı: İslam Medeniyetinde Alim -2-: Mehmet Emin ER Sempozyumu
Tebliğ Özetleri

Editörler:

Cafer ACAR (ORCID:0000-0003-1818-5958)

E-Yayın Adresi: www.ulumdernegi.org E-Yayın Tarihi:

Sempozyumu Düzenleyen: AYBÜ İslami İlimler Fakültesi Esenboğa Merkez
Külliyesi C Blok Dumlupınar Mahallesi, 06760 Çubuk/Ankara Tel: 0312
9060610

© Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma
için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir
şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp,
yayımlanamaz ve dağıtılamaz. Kitaptaki yazıların sorumluluğu yazarlara
aittir.

TAKDİM

Mehmed Emin Er, 1914-2013 yılları arasında yaşamış bir İslam alimidir. eş-Şeyh Muhammed Emin Er-Diyarbakirî ismiyle de meşhurdur. Bazı kitaplarda ismini Muhammed Emin Er olarak da zikrettiğinden bu isimle de bilinmektedir. Mehmed Emin Er Osmanlı geleneğinin Medrese eğitimi ile kendini yetiştirmiştir. Siirt Hacı Hafız Haydar Efendi ile Şeyh Zeynelâbidin, Derik Müftüsü Molla Hasan et-Tahvikî'den Kur'an-ı Kerim ve Kur'an ilimleri dersleri aldı. Bir ara Suriye'ye geçerek Molla Abdüssamed en Nârî-es-Siirdî, Molla Abdurrezzak el-Halebî, Molla Abdulhalim Amidî'nin yanında Arapça, Arap Edebiyatı, Mantık, Fıkıh, Siirt ve Bitlis'te muhtelif hocalardan Akaid ve Kelam dersleri almıştır. Ayrıca Şerhadli Molla Avinî, Şeyh Masum oğlu Şeyh Maarif'suh en-Norşinî, Şeyh Seyda Cezerî'den de dersler okudu. 91 yıllık yaşam serüveninde Mehmed Emin Er kendini İslam'a adanarak yüzlerce öğrenciye, diyanet görevlilerine İslamî ilimler dersleri vermiş ve birçok eser yazmıştır. Daha önce "İlim Aynasında Bir Alim: Mustafa Asım Köksal Sempozyumu" ismiyle birincisini düzenlediğimiz sempozyumlar silsilesinin ikincisini "2. İslam Medeniyetinde Alim -2- : Mehmet Emin ER Sempozyumu" adıyla organize etmiş bulunmaktayız. Sempozyum vesilesi ile Mehmed Emin Er'in hayatı, ilmi kişiliği, geride bıraktığı eserleri incelenerek onun ilim dünyasına katkıları ortaya konulmuştur.

Sempozyumun icrasında katkılarını esirgemeyen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. İbrahim AYDINLI'ya ve Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Mehmet ÜNAL'a, ayrıca sempozyum sekretaryasında yer alan ve büyük emek sarf eden Arş. Gör. Aygün YILMAZ'a teşekkür ederim.

Doç. Dr. Cafer ACAR

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	4
İSLAM MEDENİYETİNDE ÂLİM TASAVVURU VE MEHMET EMİN ER	8
Mehmet GÖRMEZ	8
الشيخ المعمر محمد أمين أَر الميراني	9
Muhammed AVVAME	9
MERÂTİBU'L-ULÛM VE MERÂTİBU'L-USÛL (ÇOK KATMANLI BİLGİ VE YÖNTEM): ZÜLCENAHEYİN ALİM OLARAK MEHMET EMİN ER	11
Recep ŞENTÜRK	11
BİR FAKİH OLARAK MEHMED EMİN ER (1914-2013) VE FIKIH ANLAYIŞI	12
Yusuf ŞEN	12
SON DÖNEM İSLÂM ÂLİMLERİNDEN MUHAMMED EMİN ER HOCA EDENDİNİN CAMİ'U'L-MUTÛNİ'D-DİRÂSİYYE ADLI ESERİNDEN İKİ RİSALE: "USUL-I FIKIH" VE "KAVÂİD-İ KÜLLİYE" (Çeviri-Değerlendirme)	13
Ali PEKCAN	13
MEHMET EMİN ER HOCA'NIN "AVNU'R-RAÛF Fİ İLMİ USÛLİ'L-FIKH VE'D-DİN VE TASAVVUF İSİMLİ RİSALESİNDE USÛLE DAİR GÖRÜŞLERİ	14
Abdurrahman CANDAN	14
FETVA USÛL VE ADABI AÇISINDAN MEHMET EMİN ER	15
Yüksel SALMAN	15
MEHMED EMİN ER'İN FIKIHÇILIĞI	17
Ömer Faruk ATAN	17
MEHMET EMİN ER HOCAMIZIN ÜÇ TALAK İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	18
Orhan ÇEKER	18
MEHMET EMİN ER'İN HACCA İLİŞKİN FETVALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	19
Yaşar YİĞİT	19
MEHMET EMİN ER (R.A) İN "EL-AMELÜ'L-EMS FÎ'S SALAVÂTİ'L HAMS" ADLI ESERİNDE DİN GÖREVLİLERİNE FIKIHTA İHTİLAF GERÇEĞİ ÜZERİNE MESAJLAR	20
Mustafa ACAR	20
MEHMET EMİN ER VE KUR'AN AYETLERİNE YAKLAŞIMI	21
Mehmet ÜNAL	21

MEHMET EMİN ER'İN ESERLERİNDE HADİS KÜLTÜRÜ	22
Ahmet YILDIRIM	22
RABBÂNÎ ULEMADAN MUHAMMED EMİN ER HOCA'NIN SAHİH AKİDEYE AİT GÖRÜŞLERİ	23
Mehmet SÜRMELİ	23
İSLÂM'IN RÜKÜNLERİ	24
Ufuk DAĞLIOĞLU	24
MEHMET EMİN ER'İN AHLAK ANLAYIŞI	28
Arif GEZER	28
MEHMET EMİN ER'İN FIKHI BATIN VE FIKHI ZAHİR ANLAYIŞI	29
Aytaç AYDIN	29
MEHMET EMİN ER HOCA'NIN "EL-HABLÜ'L-METİN FÎ USÛLİ'L-FIKHİ VE'D-DÎN" ADLI ESERİNİN TAHLİLİ	30
Aydın KUDAT	30
MEDRESE İLİMLERİNDE M. EMİN ER HOCANIN KONUMU	31
Mehmet Halil ÇİÇEK	31
MEHMET EMİN ER'İN İLMİ VE AMELİ İCAZETLERİ İCÂZETLERİ	32
Ferhat GÖKÇE	32
BİR İSLÂM ALİMİNİN DİLİNDEN ALLAH'A KULLUK YOLUNDA MANEVİ DÜŞMANLARLA MÜCADELE VE İHSANA ULAŞMANIN YOLLARI	33
Ahmet Turan YÜKSEL	33
GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDE DİNİ HAYAT GELENEĞİ VE MEHMET EMİN ER HOCA'NIN ŞEHRİN İLMİ HAYATINA KATKILARI	34
Zekeriya AKMAN	34
MEHMET EMİN ER'E AİT BİR MEKTUBUN DİNİN TEBLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	35
Mehmet AYKAÇ	35
MEHMET EMİN ER'İN GÜNEY ASYA ZİYARETLERİ	37
Mehmet GÜNEY	37
MEHMET EMİN ER'İN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ BAĞLAMINDA ESERLERİ VE ÇALIŞMALARI	38
Okan UZUNÖZ	38
BİR SARF ÖĞRETİM KİTABI OLARAK "LEFTETU'T-TARF FÎ 'İLMİ'S-SARF"	39

M. Mücahit ASUTAY	39
MEHMET EMİN ER'İN EL-VERDÜ'Ş-ŞAD' FÎ 'İLMİ'L-VAZ' ADLI VAZ' İLMİNE DAİR RİSALESİ	40
Abdullah HACİBEKİROĞLU	40
MEHMET EMİN ER'İN ET-TİBYÂN FÎ 'İLMİ'L-BEYÂN ADLI BEYÂN İLMİNE DAİR RİSALESİ	43
Mehmet CANDAN	43
BİR BABA OLARAK MEHMET EMİN ER	44
İbrahim Halil ER	44
FEYYAZ YAŞAR İLE HAMZA NAS'IN HATIRALARINDA MERHUM MEHMET EMİN ER'İN TEDRİSAT VE HİZMET METODUNA DAİR BAZI HATIRALAR	45
Sadık ERASLAN	45
HATIRALARDA MEHMET EMİN ER	46
Veysel Kareni BİLGİÇ	46
HATIRATLARDAN MEHMET EMİN ER	47
Abdullah ÇAVUŞOĞLU	47

İSLAM MEDENİYETİNDE ÂLİM TASAVVURU VE MEHMET EMİN ER

Mehmet GÖRMEZ

Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, Eski Diyanet İşleri Başkanı, İslam Düşünce Enstitüsü Kurucusu

Özet

İslam medeniyetinde oldukça önemli olan ve birlikte değerlendirilmesi gereken üç tasavvur vardır; âlim tasavvuru, alem tasavvuru ve ilim tasavvuru. Aynı kökten gelen alem ile âlim kavramları arasında doğrudan bir ilişki vardır. İkisi de alamet manası taşır; alem, Yaraticının varlığının alametidir, âlim de aynı şekilde Rabbin şahididir. Allah Kur'an-ı Kerim'de ilim ehlini kendisinin şahidi olarak tavsif etmekte ve ilim ehlinin en büyük özelliğinin adaleti ayakta tutmaları olduğunu ifade etmektedir. Adalet olmazsa alemi koruyamazsınız, alemle ilim arasındaki en önemli ilişki budur.

Âlimle alem arasındaki bir ilişki de âlimin aleme hitabıdır. Âlim, alemşümul olursa, bilgisi aleme hitap ederse ancak âlim olur. Âlimler âlem tasavvurunun teminatıdır, nitekim “*âlimin ölümü, âlemin ölümü gibidir*” sözü de bunu açıklamaktadır.

Âlim tasavvurumuz aynı zamanda ilim tasavvurumuzdur. Bizim külli bir ilim tasavvurumuz vardır ve âlim tasavvurumuz da buna göre şekillenir. Külli ilim tasavvuruna göre insanı, vahyi ve kâinatı ele alan bütün ilimler birdir ve parçalanamazlar. Kur'an-ı Kerim de bunları birbirinden ayırmamıştır. İslam medeniyetinde dini/dini olmayan, akli/şer'i ilim ayrımı bu tasavvurda büyük kırılmalara yol açmıştır. Ancak külli ilim tasavvuru olmadan âlim tasavvurumuz da olamaz. Dolayısıyla İslam medeniyetinde âlim tasavvuru, alem tasavvuru, ilim tasavvuru birlikte ele alınmalıdır.

İslam düşüncesinde bu üç tasavvur kadar önemli olan bir de üç tasnif vardır ki ilim ve âlim tasavvurumuzla yakından ilişkilidir. **İlki âlim ile âbid** arasındaki taksimdir. Peygamber Efendimiz; *Âlimin âbide üstünlüğü, ayın diğer yıldızlardan üstünlüğü gibidir* buyurur. İslam düşüncesi âlimle âbidliği birleştirebilmiş insanlara yücelik atfeden nakillerle doludur.

Bir başka önemli taksim **âlim ile ârif** arasındaki taksimdir. Bu taksim sonucu müesseselerimiz ayrılmış, tasavvuf ve zahiri ilimler ayrımı ortaya çıkmıştır. Birinin mekânı medrese diğerrinin mekânı tekke olmuştur. Ancak bu taksimde önemli bir sorun vardır; biri istiksar öğretir biri de istinbat öğretir. İstinbatsız istiksar, istiksarsız istinbat sadece kuyudan su çıkarmaya benzer.

Bir diğer önemli taksim **âlim ile hakîm** taksimidir. Bu taksim de tarihimizde ulûmu'l-akliye ile ulûmu'l-nakliye birbirinden ayırmıştır.

Buraya kadar ifade ettiklerim oldukça önemli çünkü hayatımın en büyük bahtiyarlığı olarak addettiğim, kendisinden 11 yaşında Emsile dersi aldığım, 110 yaşında hastane odasında vefat edene kadar kendisinden ders aldığım hocam Mehmed Emin Er'i bir cümle ile tavsif etmem istense, “*âlimlik ile âbidliği, âlimlik ile arifliği ve hatta âlimlik ile hâkimliği birleştirmiş bir âlimdir*” derim. Hocam ilimle irfanı, ilimle hikmeti hem hayatında hem de şahsında birleştirmiş bir insandı. Ahlakla ilmi, ilimle ahlakı belki kitaplardan öğrenemeyeceğimiz kadar -eğer bir şahıstan öğrenmek gerekirse- kendi bünyesinde barındırdığına şahit olduğum çok nadir insanlardan birisi oldu.

Günümüzde âlimlerin azaldığı, ilim adamlarının çoğaldığı, ariflerin azaldığı ama akademisyenlerin çoğaldığı, hakîmlerin azaldığı ama filozofların çoğaldığı bir dönem yaşıyoruz. Bunu modern dünyadaki ilmi çabayı küçümseyerek söylemiyorum ancak özellikle ilahiyat akedemiyasında bizim yaşadığımız bir sorun var o da şudur; her şey bilgi

nesnesi olur da Allah (cc) bilgi nesnesi olmaz. Bu nedenle kadimle cedidi, klasikle yeniye buluşturma noktasında bizim bu mesele üzerinde durmamız gerekmektedir.

الشيخ المعمر محمد أمين أر الميراني

Muhammed AVVAME

وسيكون الحديث عن: فضيلة الشيخ، وعن: أمجادنا. وذلك باختصار.

الأمر الأول: السيرة الذاتية له، ثم السيرة العلمية، ثم لقاءاتي بفضيلته.

أولاً: السيرة الذاتية:

هو: محمد أمين أر الميراني، الديار بكري مولداً، الأنقروي استقراراً، ووفاة العينتابي مدفناً.

المولود سنة 1330 هـ تقريباً، والمتوفى في 19 رمضان 1434 هـ.

ثانياً: السيرة العلمية: طلب العلم وهو يرعى الغنم، رحل إلى إصطنبول، ويلوا، وسورية.

من سيرته العلمية: كان يكرر درسه 100 مرة، ثم 75 مرة، ثم 50 مرة، ثم 25 مرة، وبهذا حفظ الكتب الدراسية وفهمها، واستحضر هذه العلوم كلها.

ثالثاً: لقاءاتي بفضيلته:

أولها: زرته في الفندق فأكرمني وألبسني جبته الخاصة به.

ثانيها: في الفندق أيضاً، فأهداني جبة صفراء، ونسخة من كتابه: الجامع للمتون العلمية، وبدأني رحمه الله بالإجازة العلمية.

ثالثها: في الفندق أيضاً، ورأيت من لطف الله تعالى به ما أدهشني، وسأحكي القصة.

رابعها: أرسل إليّ جبة بيضاء، وسجادة صلاة، ودعوة إلى زيارته في أنقره، وكان ذلك عن طريق سعادة أخي الحبيب الدكتور/ محمد كورمز، وكان حينها رئيساً للشؤون الدينية، حفظه الله.

وقفات وملاحظات:

- في إحدى زياراتي لفضيلته رأيت عنده أحد السادة العلماء من إصطنبول، فسأله عن أمر فأجابه عنه من ثلاثة علوم: العقيدة، والفقه، والأصول.

- لما زرته المرة الثالثة أخبره أحد تلامذته أنني قد وصلت، وكان رحمه الله مستلقياً على السرير، فقام مسرعاً فسقط على الأرض، وقام وكان شيئاً لم يكن.

- لما زرته في بيته في أنقره، وكانت الأمسية في مكتبته فنظرت في الكتب فرأيت فيها الأصالة والمعاصرة.

الأمر الثاني: من أمجادنا.

- إن الأمة التي لا تعرف ماضيها لن تعرف كيف تبني مستقبلها.

- الفائدة من كتب أئمتنا في تراجم العلماء: اقتداء الخلف بالسلف.

- كل واحد من علمائنا مشعل من مشاعل النور، يهتدي به من بعدهم.

أنتم أصحاب الأمجاد التي لا تعدّ ولا تحصى، في كل مجال.

ونحن بانتظار دعوات لاحقة، لإحياء ذكراهم ومآثرهم، تنتوّر القلوب بسيرهم، وتستيقظ العقول بهديهم، رحمهم الله.

MERÂTİBU'L-ULÛM VE MERÂTİBU'L-USÛL (ÇOK KATMANLI BİLGİ VE YÖNTEM): ZÛLCENAHEYN ALİM OLARAK MEHMET EMİN ER

Recep ŞENTÜRK

Prof. Dr., İbn Haldun Üniversitesi

Özet

İslam ilim anlayışı ve düşüncesi, İslam'ın merâtibu'l-vucûd denilen çok katmanlı varlık ve merâtibu'l-ulûm denilen çok katmanlı bilgi anlayışı üzerine kurulmuştur. Ancak bu çok katmanlı varlık ve bilgi anlayışı, batılılaşma sürecinde materyalist ve pozitivist bilimin üzerinde yükseldiği tek katmanlı varlık ve bilgi anlayışının resmi eğitim sistemi tarafından benimsenmesiyle geri plana itilmiş ve unutulmaya terk edilmiştir. Ancak bir zamanlar dogma gibi sorgusuz süalsiz kabul edilen pozitivist bilim anlayışı artık sorgulanır ve alternatifi aranır hale gelmiştir. Günümüzde, materyalist ve ateist pozitif bilim felsefesinin doğaya, insana ve topluma verdiği zararlar artık tüm dünyada inkar edilemeyecek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu yüzden post-pozitivist veya post-modernist dediğimiz yaklaşımlar pozitivist alternatif olarak sunulmaktadır. Bu yazıda biz, pozitivistin alternatifinin çok katmanlı varlık, bilgi ve metot anlayışı olduğunu savunacağız. Uzun asırlar boyunca tüm İslam dünyasında bilim anlayışının ve eğitimin temelini oluşturan bu yaklaşımın çağımızdaki nadir örneklerinden biri olarak son Osmanlı alimi diye bilinen Mehmet Emin Er hocanın düşüncesini ve ilim anlayışını ele alacağız. Hocanın mantıktan tasavvufa, dilbilimlerinden fıkha muhtelif ilim dallarına dair eserleri onun, çok katmanlı bir bilgi ve metot anlayışına sahip olduğunu ve bunu büyük bir dikkatle ve titizlikle uyguladığını göstermektedir. Bu makale iki kısımdan oluşacaktır: Birinci bölümde, çok katmanlı varlık, bilgi ve metot anlayışının genel olarak ortaya konulacaktır. ikinci bölümde ise çok katmanlı yaklaşımın uygulamasının çağdaş bir örneği olarak Mehmet Emin Er'in eserleri üzerinden düşüncesi ve ilim anlayışı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Merâtibu'l-ulûm, Merâtibu'l-usûl, Zûlcanaheyn Alim, Mehmet Emin Er.

BİR FAKİH OLARAK MEHMED EMİN ER (1914-2013) VE FIKIH ANLAYIŞI

Yusuf ŞEN

Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Temel İslam Bilimleri Bölümü İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
ysen@bayburt.edu.tr

Özet

1914 yılında Diyarbakır'ın Çermik kazasının Kalaş köyünde dünyaya gelen Mehmed Emin Er 27 Haziran 2013 yılında Ankara'da vefat etmiştir. İsteği üzerine Gaziantep'te metfundur. Osmanlı medrese geleneğiyle yetişen Mehmed Emin Er hayatı boyunca İslam'a hizmet etmiş ilim ve irfan yolunda bir ömür geçirmiştir. İslâmî ilimlerde zirveye ulaşmış, birçok eser telif etmiş, yüzlerce talebe yetiştirmiştir. Mehmed Emin Er bir fakih olarak fıkıh-ı bâtınla fıkıh-ı zâhir-i şahsında toplamıştır. O bâtınî ilimle zâhirî ilmin ne denli birbirine bağlı olduğunu uygulamalarıyla göstermiştir. İtikâdî konuların dışı yansıması olan fıkıhın insan hayatında şekillenmesinin sünnete uygunlukla olabileceğini düşünen Mehmed Emin Er, selef-i sâlihine uymanın titizliği içerisinde fıkıhı yaşamaya çalışmıştır. O Allah'ın rızasını kazanarak cennette gitmenin yolunu "Allah ve Rasûlü'nün yap dediklerini yapmak, yapma dediklerinden kaçınmakla olacağını" ifade etmiştir. Mehmed Emin Er, İmam A'zam Ebû Hanîfe'nin "Kişinin lehinde ve aleyhinde olan hükümleri bilmesidir" şeklinde açıkladığı fıkıhın tarifini, hayatında tatbik ederek göstermiştir. Fıkıhın anlamında olan dini en ince ayrıntılarıyla bilmeyi ve yaşamayı kendi hayatında gerçekleştirmeye gayret etmiştir. Fıkıhın fûru ve usul konularında oldukça mâhir olan Mehmed Emin Er konuştuklarının fikhî referanslarını söyler, tatbikin ruhsat yönüyle değil, azimetle olması gerektiğini belirtmiştir. Kendisine sorulan fikhî sorulara delilleriyle cevap verirken ihtiyatı, aile birlikteliğini, yerine göre maslahatı ve bu konularda selef-i sâlihinin metodunun takip edilmesi gerektiğini tavsiye etmiştir. Fıkıhın ibâdet ve muâmelât alanlarında uyulması gereken konulara önem vermiş ve bu konuları günah olup olmaması cihetiyle ele almıştır. Fıkıhı sadece zahiri bir ilim olarak değil bâtının dışı yansıması olarak değerlendirmiştir. İman-amel ilişkisine son derece önem vermiştir. Fıkıh ilmi konusunda kendisinden feyiz aldığı Mehmed Emin Er gerçek bir fakih olarak dinin iman, amel ve ihsan boyutunu öğretmeye çalışmıştır. Fûru fıkıhı delilleriyle anlatması yanında hüküm istinbâtında aslî delillerle birlikte istidlâle önem vermiştir. Mehmed Emin Er Rasûlullah'ın yaşadığı fıkıhı yaşamaya çalışan günümüzün sorunlarına farklı bir bakış açısı getiren son devir fıkıh alimlerinden biridir. O'nun fıkıh anlayışının açığa çıkarılması önemlidir. Bu bildiride Mehmed Emin Er'in fıkıh anlayışı ve temel yaklaşımları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Emin Er, Selef-i sâlih, Fıkıh, Fıkıh-ı zâhir, Fıkıh-ı bâtın, Azîmet

**SON DÖNEM İSLÂM ÂLİMLERİNDEN MUHAMMED EMİN ER HOCA
EDENDİNİN CAMİ'U'L-MUTÂNİ'D-DİRÂSİYYE ADLI ESERİNDEN İKİ
RİSALE: "USUL-İ FIKİH" VE "KAVÂİD-İ KÜLLİYE" (Çeviri-
Değerlendirme)**

Ali PEKCAN

Dr., Diyanet işleri Bşk. Konya/Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi Eğitim Görevlisi

Özet

Son devir Osmanlı âlimlerinden MUHAMMED EMİN ER (rha) adına düzenlenen bu sempozyuma kendisinden icazet almış bir öğrencisi olarak katkıda bulunmayı düşündüm. Bu düşünceden hareketle onun iki kıymetli risalesini fıkıh Usul-ı ve külli kaideler bakımından analizini yapmaya çalıştım. Bu iki risale; *Usul-ı Fıkıh Risalesi ve Külli Kaideler Risalesi'dir*

Çalışmamızda adı geçen iki risaleyi Türkçeye tercüme edecek; daha sonra da üzerinde "*Fıkıh Usul-ı*" ve "*Kavâid-î Külliye*" açısından değerlendirmelerde bulunacağız. Müellif merhum, bu iki risalesinde "Fıkıh Usul-ı terimlerini ve kendince ehemmiyetli gördüğü külli kaidelerden bazılarını -*misalleriyle birlikte*- zikretmekte oldukça fasih ve veciz bir dil kullandığı görülmektedir. Bu yönüyle bu risaleler fıkıh ilmi ve metodolojisi bakımından kayda değer sayılabilir. Çalışmamızın kültür hayatımıza ve merhumu bizi yetiştirmedeki çabalarının küçük bir karşılığı olarak değerlendirilmesini saygılarımla arz ederim.

Anahtar Kelimeler: *Cami'U'l-Mutâni'd-Dirâsiyye, Usul-ı Fıkıh, Kavâid-î Külliye, Mehmet Emin Er.*

MEHMET EMİN ER HOCA'NIN “AVNU'R-RAÛF Fİ İLMİ USÛLİ'L-FIKH VE'D-DİN VE TASAVVUF İSİMLİ RİSALESİNDE USÛLE DAİR GÖRÜŞLERİ

Abdurrahman CANDAN

Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Merhum Mehmet Emin Er Hocamız, geleneksel eğitim kurumlarında iyi tahsil görmüş, döneminin önemli ilim ve irfan meclislerinde bulunmuş, alim ve mürşitlerinden istifade etmiştir. İlmi ve irfanî tahsilini tamamladıktan sonra da birikimini talebelerine aktarma çabası içinde olmuştur. Yetiştirdiği ilim havzasında geleneksel olarak bu anlayışı sürdürenler gibi o da hayatı boyunca bu çabayı sürdürmüştür. Gittiği her yerde, öncelikli gündemi ilmî faaliyetler ve bu faaliyetleri sürdürmek için ortam oluşturmak olmuştur. Bu faaliyetlerini bir ilim yuvasına dönüştürdüğü evinde yaptığı gibi cami ve özel yerlerde de sürdürmüştür. İlmi veya irfanî merakı olanlara, öğrenmek isteyenlere kapısını açık tutmuş ve bu hususta hiçbir fedakarlıktan kaçınmamıştır. Uzun süreli olarak ders verdiği öğrencileri olduğu gibi zaman zaman sohbetlerine katılanlar da olmuştur.

Merhum hocamız uzun ve verimli geçen hayatı boyunca öğrencilerine geleneksel eğitim kurumlarında okutulan belirli kitapları okutmakla birlikte kendisi de bu kitaplardan bazı özet metinler hazırlayıp talebelerine okutmuştur. Bu metinlerden bir kısmını “Camiu'l-mütûni'd-dirâsiyye”, bir kısmını da “Mecmuatu resaili'diniyye ve'l-ulumu'l-muhtelifa” isimli eserlerinde bir araya getirmiştir. Özellikle geleneksel eğitim kurumlarında okutulan ilim dallarının her biri için özet mahiyetinde oluşturduğu metinler kabul görmüş ve bazı eğitim kurumlarında okutulmaya devam etmektedir.

Tebliğimizin konusu olan “Camiu'l-mütûni'd-dirâsiyye” isimli eserinde bazı metinler yer almaktadır. Bildirimizde esas aldığımız “Avnu'r-raûf fi ilmi usûlî'l-fıkıh ve'd-din ve tasavvuf” eserinde de Fıkıh Usûlü'nün temel konularını özet mahiyetinde zikretmiştir. Usûlu'l-fıkıh ilminin genel tasnifine paralel bir şekilde talebelerin daha rahat okuyabilecekleri ve ihtiyaç halinde başvurabilecekleri bir metin oluşturma gayreti neticesinde bu metin oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Tasavvuf, Risale, Mehmet Emin ER

FETVA USÛL VE ADABI AÇISINDAN MEHMET EMİN ER

Yüksel SALMAN

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Her Müslümanın günlük hayatında uygulayacağı hüküm ve kuralları dinin asıl kaynağı olan Kur'an ve Sünnet'ten öğrenmesi esastır. Ancak insanların bilgi düzeyleri, sahip oldukları kabiliyet ve imkânlar, herkese dinî hüküm ve esaslara ayrıntılı şekilde vâkıf olmaya ve hayatlarını bu çerçevede düzenlemeye imkân vermez. Bu yüzden, Kur'an-ı Kerîm'de de işaret edildiği üzere (et-Tevbe 9/122) her toplumda belli bir kesimin dinî ilimlerde ihtisaslaşması, böylece dinin doğru anlaşılması, yorumlanması ve bireysel ve sosyal hayatta insanlara yön verecek ilke ve hükümlerin çıkarılması gereklidir.

Fakih bir kişiye yöneltilen fikhî soruya yazılı veya sözlü olarak verilen cevap anlamına gelen fetva, müslümanların dinî hayatında karşılaştıkları problemleri çözmeye vasıtası olarak İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren önemini ve güncel değerini korumuştur. Hz. Peygamberin, inen ayetleri olduğu gibi tebliğ etme (risâlet) görevi yanında, âyetlerden anlaşılan hükümleri bildirmek, vahyin kapalı olan yönlerini açıklamak (beyan), kamuya ilişkin işleri tedvîr etmek (imâmet), halk arasında vuku bulan ihtilâfları çözüme kavuşturmak (kazâ) ve sorulan sorulara cevap verme (fetva) görevi de bulunmaktaydı. O hem bir peygamber, hem devlet başkanı, hem kadı, hem de müftü konumunda idi. Bu tasarruflar, mahiyeti itibarıyla birbirinden farklı olduğundan, doğurduğu sonuçlar da farklılık arz etmektedir. Ancak, Hz. Peygamberin verdiği hükümler ve yaptığı açıklamalar hangi tasarruf kapsamında değerlendirilirse değerlendirilsin, İslâm'ın ikinci derecede kaynağı ve müctehidler için şer'î birer esas kabul edilmiştir. Şunu da ifade edelim ki, risâlet görevinin tabii bir sonucu olarak telakki edilen fetva grubundaki hüküm ve açıklamaları, imâmet ve kazâ grubunda yer alan tasarruflarına göre daha değişmez ve bağlayıcı bir karakterde görülmüştür.

Başlangıçta toplumun pratik dinî ihtiyaçlarından doğan, zamanla ilke ve usulleri yazılı hale getirilen ve müesseseseleşen fetva faaliyeti (iftâ), teşrî derecesinde önem kazanmıştır. Müftülerin dinî problemlerin çözümü bağlamında ortaya koydukları ilmî veriler doktriner birer çalışma olmakla birlikte, bu çabaların ve ortaya çıkan sonuçların İslâm hukukunun kaynaklarından birini teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Fetva faaliyeti tarihsel süreç içinde İslâm hukukuna canlılık getirmiş ve gelişmesinde önemli ölçüde etkili olmuştur. Sonraki asırlarda ortaya çıkan yeni meselelere cevap vermede kolaylık sağlamış, halkın dinî konularda aydınlatılmasına ve Müslüman toplumlarda sağlıklı bilginin yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Daha da önemlisi, dinî meselelerin çözümünde belli çizgilerin korunmasında ve uygulamaya ilişkin ortak anlayış ve geleneğin teşekkülüne zemin hazırlamıştır.

Fetva vermek (iftâ) bir nevi ictihat faaliyeti, şer'î bir hükmün bildirilmesi, tebliği ve açıklanmasıdır. İslâm âlimlerinin genel kabulüne göre müftünün fetvası "şer'-i müevvel"dir ve "şer'-i münzel" olan Kitap ve Sünnet'in açıklamasıdır. Müftü, "Helâldir, haramdır, câizdir, câiz değildir" gibi ifadelerle Şâriin helâl, haram, sıhhat, fesad, butlan, vb. hükümlerini nakletmekte veya açıklamaktadır. Bu sebeple fetva vermek, mânevî mükâfatı kadar uhrevî açıdan ağır bir sorumluluk getirmektedir. Bu durum, fetva verenden (müftü), fetva sorana (müsteftî), sosyal şartlara, örf ve adete kadar pek çok konuda

fetvaya dair belli usûl ve adaba riayet edilmesini ve buna ilişkin ilke ve kuralların tespitini beraberinde getirmiştir. Buna ilişkin gerek mezheplerin kendi iç işleyişi bazında gerekse genel anlamda pek çok eser kaleme alınmış ve zengin bir literatür ortaya çıkmıştır.

Fıkıh, dinin hayatla kurduğu en dinamik ilişkidir. Fetva, bu ilişkinin kadîm ve tarih boyunca devam eden ve şartlara göre de yenilenebilen güncel formudur. Fetva, sadece müslümanların dinle olan bağlantılarını ve dinî hayata dair problemlerine çözüm önerilerini ihtiva etmekle kalmaz, aynı zamanda siyasî, iktisadî ve kültürel hayata ilişkin güçlü ipuçları verir. Döneminin sosyal hayatına ilişkin canlı izler taşır. Farklı örf, adet ve kültürel değerlere sahip İslam toplumlarının yapısını ve karakteristik özelliklerini yansıtır. Coğrafyalar arasında olduğu kadar, geçmişle gelecek ve sabiteler ile değişkenler arasında köprüler kurar. Bu yüzden kadı sicillerini ve fetva mecmualarını salt birer dinî tecrübe aktarımı olarak görmek hatalıdır.

Sempozyumda ele almak istediğimiz “Fetva Usûl ve Adabı Açısından M. Emin Er” başlıklı tebliğde, İslamî ilimlerin birçok alanında eserler vermiş, özellikle fıkıh alanındaki çalışmaları ve fetvalarıyla temayüz etmiş olan M. Emin Er’in; fetva konuları, fetvalarındaki yöntem, üslup ve kullandığı dile ilişkin tespitler ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda, fetva usûl ve adabı konusunda oluşan yerleşik ilke ve esaslar çerçevesinde de değerlendirmeler yapılacaktır.

Yakın dönemde yaşamış, hayatının önemli bir bölümünü Ankara’da geçirmiş bulunan M. Emin Er özelinde fetva usûl ve adabı konusundaki bir çalışmanın, günümüz alimlerinin çağdaş fikhî meselelere yönelik çözüm önerilerini yakından tanıma imkanı vermesi ve geleceğe ışık tutması açısından da önemli olduğu kanaatindeyiz. Tebliğin, sempozyumun amacını gerçekleştirme yanında, fetva konseptine yönelik de katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Fetva, Fetva Usûl ve Adabı, Mehmet Emin ER

MEHMED EMİN ER'İN FIKİHÇİLİĞİ

Ömer Faruk ATAN

Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Mehmet Emin Er, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yaşayan veher iki dönemin yaklaşım ile bakış açısına sahip olan âlimlerdendir. Devrin önde gelen ilim adamlarından dersler alarak klasik medrese eğitimini tamamlamıştır. Ardından, mensubu olduğu ilmî geleneği devam ettirerek çok sayıda öğrenci yetiştirmiş ve geniş halk kitlelerine yönelik irşat faaliyetlerinde bulunmuştur. Multi-disipliner bir âlim olan ER, ilim tedrisatının yanı sıra "Fıkhü'l-ekber" ve "el-'Akîdetü'n-Nesefiye"yi şerh etmiş, akâid, fıkıh, tasavvuf ve gramer gibi pek çok alanda eser telifatı ile de meşgul olmuştur. Farklı ilim dallarında Arapça kaleme aldığı "*Hulâsatü'l-merâm fî ma'rifeti'l-İslâm*", "*et-Tuhfetü'l-merdiyyefi'l-kavâ'idî'l-fıkhiyye*", "*et-Tenbîhü'l-fâtın 'alâfıkhi'l-bâtın*" ve "*el-Cühdü'l-hasîs fî Istılâhi'l-hadîs*" gibi eserlerinin de yer aldığı on dokuz risale, "*Mecmû'atu'r-resâili'dîniyyefi'l-'ulûmi'l-muhtelif*" adı altında tek bir kitap olarak yayınlanmıştır. Bu risalelerdeki usûl ve fûrua dair fikhî bilgi ve fetvâlar, delilleriyle birlikte paylaşılmıştır. Ayrıca yurtiçi ve yurtdışında birçok seyahatlerde bulunan Er, dünyanın farklı bölgelerinde karşılaşmış olduğu kitleler tarafından yöneltilen sorulara verdiği fetvâlar ile temayüz etmiştir. Bu fetvâlar, Türkçe olarak "*Fetvalar-Akide Kelam ve Fikhî Meselelere Dair*" ve "*Güncel Meselelere Dair Sorular ve Cevaplar*"da derlenerek okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Mezheplerin görüşlerini dile getirirken halka yönelik bu fetvâlarda dayandığı delilleri çoğunlukla zikretmemiş, isabetli olan görüşü ifade etmekle yetinmiştir. Kendisi amelî olarak Hanefî mezhebine bağlı olmakla beraber, verdiği fetvalarda diğer üç mezhebe olan vukûfiyeti de dikkat çekmiştir. Eserlerinde Hanefî fukahasının görüşlerini merkeze almanın yanı sıra, yetişmiş olduğu ilmî gelenek ve sufi meşrep bir şahsiyet olması hasebiyle diğer mezheplere de ihtiyaten riayet edilmesi gerektiğini telkin etmiştir. Bu çalışmada Mehmet Emin Er'in eserlerinde geçen çeşitli konulardaki fetvaları ve bu bağlamda fıkıhçılığı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Emin Er, Hanefî, Fıkıh, İctihat, Fetvâ.

MEHMET EMİN ER HOCAMIZIN ÜÇ TALAK İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Orhan ÇEKER

Prof. Dr., Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Merhum Mehmet Er Hocamızın eserleri arasında zamanımızda hayli münakaşa konusu olan ‘Üç Talak’ meselesi ile ilgili olarak te’lif ettiği ‘el-Hüccetu’d-Damiğa fi’Talaki’s-Selasi Def’aten Vahide’ adlı eseri de bulunmaktadır.

Kitap, bir anda verilen üç talakın veya daha fazla talakın tek talak mı, üç talak mı olacağı meselesini işlemektedir.

Hocamız bu konuda üç tane mesele ve görüş olduğunu belirtmekle konuya girmiştir: 1. Hiç talak meydana gelmez. Çünkü bu bid’î bir talaktır. Bid’î olan talak da sünnete aykırı olduğu için hiç meydana gelmez. Bu görüş Şia’dan İmamiyye’nin görüşüdür.

2. Sadece tek talak meydana gelir. Çünkü bu, sünnete aykırıdır. Sünnete aykırı olanın hükmü ise sünnete irca edilir ki o da tek talak olmasıdır. Bu görüş de yine Şia’dan Zeydîlerin görüşüdür.

3. Üç talak meydana gelir. Bu, görüşü sahabeden nakledilen, cumhur-i fukahanın da üzerinde birleştiği görüştür. Meşhur dört mezhebin de böyle görüşü olup sayılamayacak kadar kaynak eserlerde yer almaktadır.

Merhum hocamız bu özet bilgiden sonra görüşleri en ince teferruatıyla inelemeye başlar. Her bir görüşün delillerini verir, ilgili hadis rivayetleri ayrıntısıyla birlikte takdim eder. Hadis değerlendirmelerini, metin tenkidi yönüyle verdiği gibi sened yönüyle de izahını büyük bir vukufiyetle verir. Merhum hocamızın sened tenkidi okunduğu zaman kendisinin ciddi bir rical bilgisine ve hadis tahriri ihtisasına sahip olduğu gözlemlenir. Bu husus, Hocamızın, fikhî bilgisinin yanında hadis ilimlerinde de ne kadar ileri bir payeye sahip olduğunu göstermektedir. Zaten bu tek meseleyi hacimli diyebileceğimiz genişlikte ele alması, onun bu vüs’at ve kudretini ifade etmektedir.

Adı geçen görüşleri tek tek ele aldıktan sonra dört mezhebin görüşünün delillerini sıralar, karşıt görüşlerin tutarsızlığını ortaya koyar. Doğru görüşün de zaten bu görüş olduğu sonucuna ulaşır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Talak, Mehmet Emin Er

MEHMET EMİN ER'İN HACCA İLİŞKİN FETVALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yaşar YİĞİT

Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Ülkemizin son dönemlerde yetiştirdiği İslam âlimlerinden olan M.Emin Er tasavvuf, fıkıh, kelam gibi farklı ilmi disiplinlere ilişkin eserler kaleme almış önemli şahsiyetlerden biri olarak dikkatleri çekmektedir. Örnek bir mümin kişiliğe ve ahlak-ı hamideye sahip Mehmet Emin Er'in kimi çevrelerde görüşleri etkinliğini hala sürdürmektedir. Yetiştirdiği muhit ile sınırlı kalmayıp farklı iklimlerde ciddi etki bırakan M.Emin Er, klasik ilmi disiplinler açısından da oldukça birikimli bir şahsiyet olarak dikkat çekmektedir. Er'in fıkhi görüşleri Mevsimler Yayınevi tarafından Arapça ve Türkçe olarak 1 cilt halinde basımı yapılan "Fetvalar - Akide Kelam ve Fıkhi Meselelere Dair (2005)" isimli eserinde yer almaktadır. Kitap, geleneksel ilmihal formatından ziyade "Fetâvâ" ya da "Fetvalar" ismiyle klasik ve çağdaş dönemlerde kaleme alınan eserler muhtevasında tertiplenmiştir. Bu itibarla eserde başlangıçta özetle akaid konuları ele alındıktan sonra müteferrik başlıklar altında ibadât-muamelât ve ukubâta ilişkin fıkhi meselelere ait sorular ve cevaplarına yer verilmiştir. Tebliğimiz, bahse konu kitapta müstakil bir başlık altında mündemiç bulunan hacca ilişkin fetvaların analizi eksenine oturacaktır.

Bahse konu kitapta hacca ilişkin fetvalar, genel itibariyle hacda sıkça gündeme gelen 37 soruya karşılık verilen muhtelif cevaplardan müteşekkildir. Sorulara verilen cevaplar, klasik kaynaklardan nakiller çerçevesinde muhtasar bir nitelik arz etmektedir. Fetvalarda edille-i şeriyye bağlamında bir istidlal ya da temellendirme durumu söz konusu değildir.

Haccın vücubiyyet şartları, haccın ifasında meşru görülen özürler, remy-i cimarın cevaz zamanı, hac menasikinin zamansal ve mekânsal bağlamda ihmal ve terki durumunda takip edilecek usul, eda edilişi bakımından ifrad, temettu ve kıran haccına niyet eden kimsenin durumu, cezalar kapsamında gündeme gelen kurban, sadaka ve oruç ibadetlerinin ifasında sıralama ve tercihe ilişkin mükellefin takip edeceği usul, ihram yasakları ve bu bağlamda işlenen cinayetlere yönelik terettüp eden müeyyidelerle ilgili meseleler, gerek yükümlülük gerekse ifa bağlamında kadınların haccına ilişkin hususlar, hacda bedel meselesi belli başlı soruları teşkil etmektedir.

Er'in hac bağlamında fetvalarını dikkate aldığımızda fukaha arasındaki ihtilaflara yer vermediğini, ibadetlerde azimet ve ihtiyat prensibi çerçevesinde bir fetva stratejisi izlediğini görmekteyiz. Bu itibarla fetvanın şekillenmesinde müsteftinin bireysel durumu ve hac ibadetinin günümüz koşullarında ihtiva ettiği zorluk ve meşakkatin etkin olmadığını da ifade edebiliriz. Bir başka ifadeyle fetvalara, mezhep ya da ilk dönem müçtehitlerin görüş ve yaklaşımlarının esas teşkil ettiğini, bireysel ve dönemsel maslahat ya da meşakkatin fetva formuna tesir etmediğini söyleyebiliriz. Buradan hareketle Merhum hocamızın fetva yönteminde geleneksel fıkıh kaynaklarının ve görüşlerin belirleyici olduğunu, yeni sorun ve olaylara yaklaşım bağlamında çağdaş tercih ve yorumlara iltifat etmediğini rahatlıkla ifade edebiliriz. Bu yönüyle M.Emin Er geleneğin sağlam bir nâkili olarak dikkatimizi çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Hac, Fetva, Mehmet Emin Er

MEHMET EMİN ER (R.A) İN “EL-AMELÜ’L-EMS FÎ’S SALAVÂTİ’L HAMS” ADLI ESERİNDE DİN GÖREVLİLERİNE FIKIHTA İHTİLAF GERÇEĞİ ÜZERİNE MESAJLAR

Mustafa ACAR

Diyanet İşleri Başkanlığı Başkanlık Vaizi

Özet

Muhammed Emin Er ülkemizin yetiştirdiği son dönemin önemli âlimlerindendir. Birçok öğrenci yetiştirmiş, İslami ilimlerde önemli eserler telif etmiştir. Tebliğimde bu eserler içinde dikkat çeken “**el-Amelü’l-Ems fî’s Salavâti’l Hams**” adlı derlemesini tanıtmaya, müellifi bu çalışmaya sevk eden sâikleri muhtevadan hareketle tespit etmeye çalışacağız.

Çalışmamızda başlıca “el-Amelü’l-Ems fî’s Salavâti’l Hams” adlı eserinde Mehmet Emin Er (r.a)’in ilmi emanete riayet etmesi ve eserde izlediği metot ve din görevlilerine en çok sorulan ve bîhaber olmamaları gereken namaza müteallik meseleleri konu edinmesi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin ER, Fıkıh, Fetva, Din Görevlileri

MEHMET EMİN ER VE KUR'AN AYETLERİNE YAKLAŞIMI

Mehmet ÜNAL

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Eserleri incelendiğinde Mehmet Emin Er'in bağlı bulunduğu mezhebe göre hareket ettiği ve bu çizgiye uygun davrandığı görülür. Bu nedenle Mehmet Emin Er'in eserlerinde farklı ve aykırı kendine özgü olan bir yöntemi görmemiz zordur. Geleneksel ulemanın Kur'an'a ve Tefsîre dair kanaati ve bakış açısı ne ise Er'in de benzer bir dili ve söylemi kullandığı anlaşılmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak akaiden fıkha; ahlaktan mirasa kadar her alanda ne söylemiş ve yazmışsa tüm bu çalışmalarında "Edille-i Şer'iyye" dediğimiz dört esası takip ettiği ve buna göre sorulara ve sorunlara yaklaşarak bir çözüm getirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Er'in özel bir tefsiri ve tefsir usulüne dair çalışması bulunmamaktadır. Ancak muhtelif konuları ihtiva eden eserlerinde Tefsir usulüne ve tefsir ilmine dair bazı ilkelerinden bahsettiği ve nassın yorum ve te'viline dair açıklamalarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda risalelerinde az da olsa esbab-ı nuzûle, nasih-mensûha; muhkem ve müteşabihe, furûku'l-lügaviyyeye dair göndermelerde bulunduğunu gözlemlemekteyiz.

Er'i, akaide ait konuları işlerken konu hakkında varsa bir ayet ona eserinde mutlaka yer verirken görürüz. Kur'an'ın direkt işaret etmediği hususlarda ise sünneti ve selef ulemasının açıklamalarını yer vermeyi tercih etmiştir. Örneğin nüzulü İsa'dan şefaate; kabir azabından kıyametin ahvaline kadar tüm konularda ayetlerde bir konuya işaret varsa onu kullandığı yoksa konu hakkında tali kaynaklara başvurduğu görülür.

Fıkha ait konularda, ibadetlerin ahkâmını ve evsafını anlatırken müntesibi olduğu mezhebin görüşlerine bağlı kalmış ve ona göre ilgili nasları ve ayetleri yorumlamıştır. Karı koca haklarını, nikah ve talakı ele aldığı risalelerinde bunun birçok misali bulunmaktadır. Onun "*Kuran öğretme ve okutma karşılığında ücret alma*", "*Okunan Kur'an'ın sevabının ölüye gitmesi*" gibi konularda Hanefî mezhebinin görüşlerine uygun açıklamalara yer verdiği anlaşılmaktadır.

Mehmet Emin Er hocamız, bir fıkıh alimi olduğu kadar zahid ve tasavvuf ehli bir alimdir. Bu nedenle eserlerinde Kur'an ayetlerine işarî yorumlar getirdiği ve nasları ele alırken bu alanın yöntemini kullandığı söylenebilir. "Murakabe", "ih-san", "İh-las" "zühd" ve "azimet" gibi kavramları, buna göre yorumlamış; Nakşî silsilesinde öne çıkartılan bir yöntem olan "rabîta"yı nas ile delillendirme konusunda bazı ayetlerden buna çıkarımlarda bulunmayı ihmal etmemiştir. Müellifin ahlaka dair yazdığı özel risalelerinde de aynı yöntemi kullanarak Kur'an ayetlerini sıklıkla kullandığı görülür.

Kısacası Mehmet Emin Er, yaşadığımız çağın sorunlarına klasik ulemanın yönteminden ayrılmadan çözüm getirme gayreti içinde olmuş, bir fakih, bir mürşid, ve de bir davetçi olarak bereketli bir ömür sürmüş; zühd ve takvayı hayatına şiar edinerek yaşamış bir şahsiyettir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Mehmet Emin Er.

MEHMET EMİN ER'İN ESERLERİNDE HADİS KÜLTÜRÜ

Ahmet YILDIRIM

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Mehmet Emin Er, bütün ömrünü ilim öğrenme ve öğretmeyle geçirmiş, son yüzyılda Türkiye'deki ilim geleneğinin güçlü halkalarından biri olarak bilinmektedir. Ahlak ve yaşantısıyla İslâm'ı daha iyi yaşama noktasında örnek şahsiyetlerden biri olarak kabul edilen Er, ayrıca bir ilim ve irfan çınarı olarak da bilinir. İslâmî ilimlerden daha çok fıkıh ve tasavvuf alanıyla ilgili eserleriyle olmakla birlikte diğer alanlarla ilgili birikimini eserlerinde mecz etmiştir. Ayrıca bütün bunların yanında kendisi daha özelde İslâm'ı ve Hz. Peygamber'i (s.a) en doğru ve en iyi şekilde anlamaya ve anlatmayı gaye edinen bir şahsiyet olmakla birlikte, daha çok ahlak, yaşantı, amel ve aksiyon boyutuyla kendisini tebarüz ettirmiştir. Kaleme aldığı eserler ve konuşmalarında onun bu yönünün daha çok ön plana çıktığını görmek mümkündür. Pek çok eseri bulunan Muhammed Emin Er'in en dikkat çeken yönü İslam'ın hayata geçirilmesi ve pratiğe yansımalarıyla ilgili fakîh kimliği ve aksiyoner yönüdür. O bir asra yaklaşan ömrü boyunca Kur'an ve sünnet son derece bağlı ve onlara uyma ve uygulamada tavizsiz ve azimet ehli olma yönü ön plana çıkar.

Bu genel bilgilerden sonra biz de bu yazımızda; önce sünnetin önemi ve dinde kaynak oluşuyla ilgili bilgilerden yola çıkarak ana başlıklar itibarıyla eserlerinde hadis/sünnet kültürüyle ilgili neler vardır, nelere temas edilmiştir? Sorularına bildiri sınırları çerçevesinde cevap bulmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: İlim, Hadis, Mehmet Emin Er.

RABBÂNÎ ULEMADAN MUHAMMED EMİN ER HOCA'NIN SAHİH AKİDEYE AİT GÖRÜŞLERİ

Mehmet SÜRMELİ

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi

Özet

Zamanımız âlimlerinden olan Mehmet Emin Er Hoca, ilmi donanımı, eserleri, insan yetiştirmesi, talebelerine ilmî emaneti devretmesi, siyasal istikameti ve çok yönlü cihadiyla tam bir Rabbanî âlimdir. Alet ilimlerinden metodolojiye, fıkıhtan tasavvufa, akaiden siyere kadar değerli çalışmalar yapmıştır. Biz bu çalışmamızda tüm çalışmalarının özeti sayılan “Mecmuat’u-r resâilü’-d-diniyye fî ulum’i-l muhtelif” adlı eserinden yola çıkarak üstadın İslâm akaidi konusundaki fikirlerini ele alacağız. Eser hem Şam’da hem de İstanbul’da basılmıştır. İstanbul baskısı 2010 tarihli. Arapça olarak yazılmıştır. 702 sayfadır. İnsanların Allah Teâlâ’ya karşı yapmaları gereken kulluk görevlerini muhtevi bir çalışmadır. Kanaatimize göre bir ilmihal çalışması da denilebilir. İçerisinde; iman, başta namaz olmak üzere ibadet, taharet, zekât, oruç, hac, yiyecekler, içecekler, nikâh, hudud, cihad, yeminler, şehadet, ilim, alım satım konuları vardır. Daha sonra bu ana başlıkların açılımı yapılmıştır. Yaklaşık 20 risalenin izahıdır. Kitap’ta, ahlak bahislerine yer verilmiş, ihsan ve dinde samimiyet üzerinde durulmuştur. Tasavvufa ait konuları “Fıkıh-ı batın” babında ele almıştır. Bu bölümde ağır tasavvufi kavramlara açıklık getirmiş tasavvuftaki üstad- mürid ilişkisini klasik yöntemle ele alırken, tasavvuftaki hâl ve makamları açıklamıştır. Seyr-ü süluk adabını ve nefsin derecelerini tafsilatlı şekilde ele almıştır. Ehl-i sünnet’e ait müteferrik meseleleri yerine göre soru cevap üslubuyla açıklayan Üstad, feraiz, aile hukuku, fıkıh ve Hadis usulüne ait kavramları izah etmiş ve yaratılışla ilgili çeşitli makalelere eserinde yer vermiştir. “Kendi lehlerinde ve aleyhlerinde olanları” öğrenmek isteyenlere mufassal bir çalışmadır. Özellikle tasavvuf yoluna intisap edecek kimselerin, bu yola girmeden önce okumaları ve içselleştirmeleri gereken bir kitaptır. Kısacası eserde; Akaid, fıkıh ve tasavvuf iç içedir. Çalışmada örtük bir mesaj vardır; akide derinleşmek, fıkıhta merhale kazanmak ve tasavvufta terakki ideal bir Müslüman için çok önemlidir. Kitap baştan sona incelendiğinde, Üstad’ın İslâmî ilimlerdeki derinliği çok açık şekilde görülmektedir.

Muhammed Emin hoca, kitabının mukaddimesine insanın kurtuluşunun iki şeyle mümkün olacağını açıklayarak girer. Bunlar; iman ve salih amellerdir. Konuyla ilgili Bakara suresinin 25. Ayeti ve Kehf suresinin 107. ayetiyle istişad eder. İman kavramını Ehl-i sünnete göre tanımlar. Kaynak olarak daha çok, Nesfi, Ali el-Kari ve Taftazani’yi verir. Sahih imanın iki şehadeti tasdik ve ikrar olduğu vurgulanıp tasdikcin cazim (kesin) olması istenir. Zira kesin olmayan; içerisinde şek ve tereddüt olan bir iman küfürdür. Burada bir hususun üzerinde durmak gerekiyor. Muhammed Emin Hoca, kadere imanı, Kur’an-ı Kerim’in tamamına yayılmış şekilde ve Cibril hadisinde gördüğü için iman esaslarına almıştır. Böylece kader konusunu Kur’an’da yoktur diyerek iman esaslarından saymayanların eksikliklerine ve yanlışlarına atıfta bulunmuş olur. Ayrıca iki şehadeti de iman esaslarından sayarak veya Ehl-i sünnetin klasik düşüncesini tekrarlayarak “Muhammedsiz bir Müslümanlığın olamayacağına” vurgu yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kelam, Akide, Salih Amel, Mehmet Emin Er

İSLÂM'IN RÜKÜNLERİ

Ufuk DAĞLIOĞLU

Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

ufuk.daglioglu@beun.edu.tr

Özet

İslam Dünyası 20. yüzyıla hemen hemen her alanda gerileme ve mağlubiyetlerle girmiş, sonunda da büyük bir savrulma yaşamıştır. Bu savrulmadan dinî ilimler de nasibini almış görünmektedir. Zira din ve din eğitimi üzerindeki baskıcı tutumlar inanmış kitlelerin dinle ve dine ait sahih bilgiyle buluşmasına mâni olmuştur. Önceleri dini bilgileri elde edebilme ve tevarüs etme membaı medreseler iken bilahare üniversite bünyelerinde oluşturulan fakülteler ön plana çıkmaya başlamıştır. Medrese ve akademinin dini öğretim, tebliğ, irşat ve yayımlarda takip ettikleri farklı usûl ve yöntemler yanında dinî birçok kaynak eserin matbaa marifetiyle halk kitlelerine kolayca ulaştırılmış olması zihinlerde “dinin ne olup ne olmadığı” hakkında karmaşaya yol açmış durumdadır. Dolayısıyla da dinin tanımı, hangi rükünlerden müteşekkil olduğu, iman ve küfrün sınırlarının neler olduğu büyük önem arz etmektedir. Bu hususlar akademi camiası tarafından farklı makale ve kitap çalışmalarıyla ele alınıyor olsa da bu mevzuların medrese ilimlerini tahsil etmiş, o geleneği devam ettiren âlimler tarafından nasıl ele alınıp izah edildiği büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslâm, Din, İman, Küfür, Rükün, İhsan, Tasavvuf.

MEHMET EMİN ER'İN HOCASI VE ŞEYHİ: ŞEYH MUHAMMED SADİ SEYDÂ EL-CEZERÎ

İbrahim BAZ

Doç. Dr., Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Tasavvuf Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Mehmet Emin Er, doğu ilim geleneğine ve bireysel ilim merakına bağlı olarak birçok medresede çok farklı âlimlerden ders okumuştur. Bu alimlerden biri de Şeyh Seyda olarak şöhret olan Cizreli Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezerî (ö.1968)'dir.

Şeyh Muhammad Said Seyda, Şeyh Ömer Zengânî'nin oğludur ve 1890 yılında Mardin'e bağlı Dargeçit ilçesinde dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta ailesini kaybettikten sonra eğitiminin önemli bir kısmını Gabar Dağı'nın üzerinde bulunan Basret Medresesi ve Dergâhı'nda tamamlamıştır. 1920 yılından itibaren Cizre'ye bağlı Serdahl (Bağlarbaşı) medresesinin baş müderrisi 1924 yılından itibaren de dergâhın postnişini olur. Ancak bundan iki yıl sonra 1926 yılında sürgüne gönderilir 1928 yılında af çıkana kadar Musul'da kalır. Musul'a giden aileden önemli bir kısmı dönmezken Şeyh Muhammed Said Seyda dönerek şartların elverdiği ölçüde müderrislik ve şeyhlik vazifesini icra eder. Onun ilmi kadar naif kişiliği ve mütevazı tavrı ilim ve tasavvuf meraklılarının dikkatini çeker ve gününze kadar etkisi devam eden birçok talebe ve halife yetiştirir. Onun ilk medrese mücazı Prof. Dr. Muhammed Said Ramazan el-Bûtî'nin babası Molla Ramazan'ndır. Molla Ramazan oğluna şeyhinin adını vermiştir. Şeyh Muhammed Said Seyda ayrıca Molla Fahreddin Arnâsî ve Mehmet Emin Er gibi alimleri de yetiştirirken bunların birçoğunu tasavvufi hilafet de vermiştir. Doğu ve güneydoğuda bıraktığı etki nedeniyle ona atfedilen gibi Halidî yolu, Hâlid-Seydâî kolu şeklinde anılmaya başlanmıştır.

Tebliğde Muhammed Said Seyda ile Mehmet Emin Er'in medrese ve tasavvufi alandaki ilişkileri ve Şeyh Muhammed Said Seydâ'nın bölgedeki yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Medrese, Şeyh Muhammed Sadi Seydâ El-Cezerî, Mehmet Emin ER

MEHMED EMİN ER'İN TASAVVUFİ YÖNÜ VE TASAVVUFA DAİR GÖRÜŞLERİ

Büşra Betül PUNAR

Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Tasavvuf Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi

Özet

Son devrin önemli etkin İslam alimlerinden biri de Mehmed Emin ER'dir. Kendisi daha çok âlimlik yönüyle maruftur. Tasavvufi yönü ve tasavvufa dair yaklaşımları hakkında detaylı bir akademik çalışma bulunmamaktadır.

Muhtemeldir ki, merhum Mehme Emin ER, zamanın siyasi ve sosyal şartları gereği tasavvufi yönünü açığa çıkarma ihtiyacı hissetmemiş ve bir tekkede aktif mürşitlik görevi yürütmemiştir. Bilindiği gibi Doğu ve Güneydoğu'nun kadim geleneğinde hem medrese hem birbiriyle mütenasip ilişki içinde bulunmuştur. Bir başka deyişle medrese halkın ilmi ve fıkhi açıdan mücehhez olmasını sağlarken, yanı başında bulunan tekke insanları ahlaken ve ruhen eğitime amacı gütmüştür. Bu açıdan bakıldığında her müderrisin aynı zamanda tasavvufi neşveden müstefit olduğunu, her tekke şeyhinin de az veya çok zahiri ilimlerden hissedar bulunduğunu söylemek mümkündür. Tebliğimizin konusunu teşkil eden Mehmed Emin Er bunlardan daha ziyade medreseyi tercih etmiş, on sekiz kadar dinin zahiri ilimlerinde kendisini yetiştirmiştir. Merhum müellif bölgede alimlik yönüyle "Seyda", Nakşbendi şeyhi olması hasebiyle "Şeyh" olarak tanınmaktadır. Kendi verdiği bilgilerde tasavvufta üstatlarını sayarken Suriye'de Şeyh Ahmed Haznevi, Bitlis/Norşin'de, Şeyh Maruf'suh en-Norşini, İstanbul'da Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun adlarını zikretmekte, esas tasavvufta halkı irşat icazetini ise Cizreli Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezeri'den aldığını belirtmektedir.

M. Emin ER'in tasavvufa dair görüşleri analiz edildiğinde onun ana hatlarıyla şeriata uygun bir tarikat anlayışını savunduğunu, ahlaki boyuta önem atfettiğini, tarikatların aşırı ve gereksiz uygulamalardan kaçınması yönünde tavsiyelerde bulunduğunu görüyoruz. Tebliğimizde müellifin hem kendisiyle yapılan bir röportajda, hem telif ettiği *Dinin Temelleri* (Seha Neşriyat, İstanbul 1998) adlı eserinden ve hakkında yayımlanan bazı yazılardan yola çıkarak, onun tasavvufi yönünü, tasavvuf ve tarikatlara bakışını dile getirmeye, bununla birlikte rabıta, keramet, tevbe, zühd, uzlet, nefisle mücadele, tevekkül, sabır, rıza, ihlas, ihsan gibi tasavvufi kavramlara yaklaşımlarını anlamaya/anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Mehmet Emin Er, Nakşîlik.

TASAVVUF GELENEĞİNDE SİLSİLE VE MEHMET EMİN ER'İN AMELÎ İCAZETİ

Ahmet Cahit HAKSEVER

Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tasavvuf Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

İslami ilimlerde hadislerin doğruluğu ve güvenilirliğini sağlama adına isnat sistemi oluşturulmuştur. Doğru bilgiye ulaşmanın öneminden ötürü bu sistem sadece hadis ilmiyle sınırlı kalmamıştır. Tasavvuf ilminde bunun yansıması silsile şeklindedir. Diğer İslami ilimlerde yazılı kayıtlar oluştuğunda şifahi isnad devre dışı kalmıştır. Tasavvufta ise yazılı ve şifahi önemini sürdürmektedir. Bunun en önemli sebebi manevi otoritenin suiistimal edilebilmesidir. Suiistimallerin önüne geçme adına irşad faaliyetinde bulunan kişinin ehliyet ve liyakatini belgelemesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada, tasavvufta kendine yer bulan icazet silsilesinin ortaya çıkış süreci ve mahiyeti, sempozyuma konu Mehmed Emin Er'in icazeti özelinde ele alınmıştır. Silsilenin önemi, amacı, onun bağlı bulunduğu Bekrî silsile, Üveysîlik, günümüze ulaşan diğer silsilelerden farkı, söz konusu farklılığın zikir ve diğer manevi eğitim yöntemlerinden ayrılan yönleri, metinde panoramik tarzda ele alınan konulardır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, İcazet, Mehmet Emin Er.

MEHMET EMİN ER'İN AHLAK ANLAYIŞI

Arif GEZER

Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Temel İslam Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

1914 yılında Diyarbakır İlinde doğan Mehmet Emin Er Hoca, 2013 yılında Ankara'da vefat etmiş ve Gaziantep'te defn edilmiştir. Çok zorlu şartlarda Şer'i ilimleri tahsil eden ve icazet alan hocamız, tasavvuf ilmi ile de hem teorik hem de pratik olarak ilgilenmiş ve aynı zamanda Tasavvufi hilafet de almıştır. 100 yıl kadar süren uzun ömrü boyunca kendisini İslami ilimlere ve hizmetlere adanmış hocamız, *Son Osmanlı Alimi* sıfatı ile de anılmıştır.

Çok sayıda eser veren Mehmet Emin Er Hoca, Ahlak ile ilgili eserler de kaleme almıştır. Bunlardan biri *Ahlak Risalesi* diğeri de *Din Güzel Ahlaktır* adı ile tercüme edilmiş ve basılmıştır. Bu eserlerde ahlak ile ilgili konuları detaylı bir şekilde ele almış ve kendi ahlak anlayışını ortaya koymuştur. Ayrıca, *Tasavvuf Risalesi* adıyla tercüme edilip basılan eserinde de tasavvufi ahlak anlayışını görmek mümkündür.

Ahlak ile ilgili yazdığı kitaplarda, ahlakın hem teorik (felsefi) hem de pratik (ameli) yönünü açıklamıştır. Ahlakın Teorisini açıkladığı kısımda ahlakın tarifini, nefsin (ruhun) dışı yansıyan gizli özelliği şeklinde yapmış ve bunu da güzel (husun) ve çirkin (kubuh) olarak ikiye ayırmıştır. *Güzel Ahlakı Kuşanmak* başlığını kullanarak, Ahlakın ameli yönüne (pratiğine) ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Hatta ahlakın; görme ve düşünmeye ihtiyaç olmaksızın, fiillerin kolaylıkla ortaya çıktığı nefse (ruha) yerleşen bir davranış tarzı olduğunu ifade etmektedir.

Ahlak ile ilgili yazdığı bir kitaba *Din Güzel Ahlaktır* ismini vermiş olması da bizce, Mehmet Emin Er Hoca'nın ahlak anlayışını yansıtmaktadır. Onun ahlak anlayışı, kaynağını Kuran ve Sünnetten alan kültür ve pratiğe dayanmaktadır. Bu konuda ilhamını Ahzab suresindeki “Şüphesiz ki sizin için Allah Rasulü'nde güzel bir örneklik vardır” ayetinden ve “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim” hadisinden almaktadır. Kalbini dünya(lık)dan çevirip, İslamı metafizik bir tecrübeye ve zevke dönüştürerek yaşamak şeklinde de anlaşılabilen bir tasavvufi ahlak anlayışını da onda görmek mümkündür. Bununla beraber, Batılı Filozofların Ahlak anlayışından da haberdardır. Mesela Kant'tan ismen bahsetmesi ve kendi görüşünü onun görüşüyle desteklemeye çalışması bizce onun, klasik bir molla ve şeyh algı tarzının ötesinde, farklı ve global bir bakış tarzına sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, Kuran, Sünnet, Tasavvuf, Teorik, Pratik.

MEHMET EMİN ER'İN FIKHI BATIN VE FIKHI ZAHİR ANLAYIŞI

Aytaç AYDIN

Dr. Öğrt. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
ofisaytac@hotmail.com

Özet

Zâhir fıkhi kavramı günümüzde İslam hukuku olarak da ifade ettiğimiz şer'i ameli hükümlerle ilgili meseleler bilmek anlamında kullanılmaktadır. Bâtın fıkhi ise, kişinin nefis tezkiyesi; günahlardan tövbe etmesi, kötülük ve günahlardan arınarak ahlaklı bir hayat yaşaması için gerekli olan konuları içerir ve bugün "tasavvuf" olarak da ifade edilen alanı ifade etmektedir. Çalışmamızın amacı; zahir ve batın fikhinin kapsamını tespit ettikten sonra bu çerçevede Muhammed emin Er Hoca'nın (fıkıh) anlayışını ortaya koymaktır.

Mehmet Emin Er Hoca'nın Arapça ve Türkçe olarak yayınlanmış fıkıh ile ilgili fetvaları ve tasavvufa dair "fıkıh bâtın", "tasavvuf" adlı eserleri olmakla beraber Hoca'nın "fıkıh zahir" ve "fıkıh bâtın"a dair görüşlerinin tahlil edildiği müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu alandaki boşluğu dolduracağı ümidi ile Hoca'nın "fıkı zahir" ve "fıkıh bâtın"a dair görüşleri bizzat kendi eserlerinden istifade edilerek ele alınıp fıkhi tahlili yapılmaya çalışılmıştır.

Mehmet Emin Er Hoca, fıkıh; "fıkıh zâhir" ve "fıkıh bâtın" olmak üzere iki kısımda değerlendirmekte olup "fıkıh zahir" ile bireyin birey ile ve bireyin toplumla ilişkilerini düzenleyen; dünyevi ve uhrevi yaptırım ile desteklenen kuralları kastetmektedir. Anayasa, ceza, yargılama, vergi, uluslararası ilişkiler, kişiler, aile, borçlar, şirketler, miras ile ilgili hukuki düzenlemeler bu çerçevede ele alınır. Fıkıh batın ile kastettiği; bireyin nefis tezkiyesini gerçekleştirebilmesi ve manevi halini iyileştirebilmesi için gerekli kuralları kastetmektedir. Ahiret hayatının halleri, salih amel, tövbe, arınmak, muhabbet, kardeşlik, ahlak güzelliği vd. konularla ilgili düzenlemeler bu çerçevede ele alınır.

Kişinin, yaratılış gayesi olan kulluğu (ibadeti) gerçekleştirebilmek için iman amel bütünlüğü içinde hem fıkıh zahir hem de fıkıh batın ile meşgul olması gereğinden hareketle, her iki kısma dair eserler vermiş olan Hoca, hayatının sonuna kadar hem ilmi ile hem de yaşantısı ile örnek olmaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Fıkıh Bâtın, Fıkıh Zâhir, Tasavvuf, Ahlak

MEHMET EMİN ER HOCA'NIN “EL-HABLÜ'L-METÎN FÎ USÛLÎ'L-FIKHÎ VE'D-DÎN” ADLI ESERİNİN TAHLİLİ

Aydın KUDAT

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Makalede doğu medreselerde klasik ilimleri tahsil ederek yetişen ilmi birikimini asrın şartlarına göre işleyebilen alim ve mütefekkirin eserleri bağlamında El-Hablü'l-Metîn fî usûlî'l-Fıkhi ve'd-Dîn adlı eseri ele alınacaktır. Mehmet Emin Er hoca, Dini ilimlerde alana vukufiyeti, bu alanda tedrisata müdavim olması, çağın ihtiyaçlarına ve güncel gelişmelere göre istinbat dirayetine sahip bir şahsiyettir. Bu yönüyle hayulasını kurduğumuz sahih bilgi ve bilgi bütünlüğünü teşkil eden nadir ilmi şahsiyetlerden biri görülmektedir. Birçok ilim insanını yetiştiren ve eser yazan Mehmet Emin Er, tecrübî bilgi birikimi yanında klasik ile modernî, ihya ile inşayı cem ve mezc edebilen bir şahsiyet olarak incelemeyi hak etmektedir.

Eserleri kaleme alırken öncelikle bilimsel bilgi üretim unsurlarından hareketle ele aldığı, genel olarak ilmi alandaki ihtiyaca binaen hareket ettiği görülmektedir. Bazen yeni bir bilgi, bazen tashih ve tenkit, bazen alternatif bir yaklaşım ve bakış açısı gibi zaviyelerden meseleleri ele aldığı, eserleri kaleme alırken konuları sade, veciz aynı zamanda bütüncül ele aldığı görülmektedir. Genel olarak risale şeklindeki eserleri, Mecmuatu resaili'diniyye ve'l-ulumu'l-muhtelifa adı altında bir araya cemedilmiştir. Bunlardan hareketle makalede tahlili yapılacak El-Hablü'l-Metîn fî usûlî'l-Fıkhi ve'd-Dîn adlı örnek bir çalışmadır. Dinin Temel esaslarını belli başlıklar altında ele alan risale, Usul-i Din ve Usul-i Fıkıh konusunda veciz ve nadide bir eserdir. Eser, Mehmet Emin Er Hocan'ın ilmi kişiliğini değişik açılardan tahlil etmeye, kendine has görüş ve yaklaşımlarını ortaya koyma adına önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: M. Emin Er, İlmî kişilik, Eserleri, Usul-i Din, Usul-i Fıkıh

MEDRESE İLİMLERİNDE M. EMİN ER HOCANIN KONUMU

Mehmet Halil ÇİÇEK

Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Mehmet Emin Er hoca askerlik yaptıktan sonra yaklaşık 25 yaşlarında İslamî ilimlere merak sarmış ve o dönemin zor şartları altında yılmadan tahsilini sürdürmüş ve nihayetinde bölgenin en gözde olan hocalarından biri olan Şeyh Muhammed Maşuk efendiden icazet alacak ve sonra müderris olacak seviyeye gelmiştir. Bu oldukça önemli bir başarı. Bu başarının devamı olarak artık M. Emin Er hoca doğunun farklı yerlerinde müderrislik yapacak ve birçok öğrenci okutacaktır. Yine ilahî inayetin bir tecellisi olarak M. Emin Er hoca uzun bir ömür yaşayacak ve bu uzun hayatı boyunca hiç ilimden ve tedristen kopmayacak hep ders verecek ve bu ilmî kişiliği kıtalar arası bir tanınırlığa mazhar olacaktır. Onun bu medrese müfredatı kapsamına giren ilim dallarıyla öyle bir kopmaz bağı oluşacak ki, ileri yaşına rağmen o müfredatın en zor veya en az kullanılan Münazara, Mantık, Vadî' ve Usulu fıkıh gibi dallarda eser yazabilme melekesini koruyacaktır.

Yaklaşık doksanlı yaşlarında iken medrese müfredatı kapsamına giren yazdığı 12 risalesini gözden geçiriyor ve baskıya hazırlıyordu. Birisi tasavvufa dair olan bu 12 risaleden her birisini ayrı bir ilim dalına tahsis etmiştir. Bunların dışında Hoca efendinin farklı güncel fikhî, tasavvufî ve daavî konularla ilgili 24 eseri daha yazmıştır. Ayrıca İmam Rabbanî'nin Mektubatından seçtiği ve el-Müntehabat adıyla bastığı bir eseri daha vardır. Böylece Hoca efendi irili ufaklı 37 esere imza atmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, Medrese, Eğitim, Öğretim

MEHMET EMİN ER'İN İLMİ VE AMELİ İCAZETLERİ İCÂZETLERİ

Ferhat GÖKÇE

Doç. Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi
Hadis Anabilim Dalı
ferhatgokce@hotmail.com.

Özet

İslâm kültüründe ilmin sürekliliğini devam ettirme arzusu “icazet” kavramıyla ifadesini bulmuştur. Bir âlimin ilmini talebesine aktarması anlamına gelen icâzet terimi öncelikle hadis ilminde hadislerin icâzeti için kullanılmıştır. “Suyu akıtmak” anlamındaki “icâzet” teriminin ilk olarak yine “suyu taşımak” anlamındaki “rivâyet” ilminde kullanılması oldukça mânidardır. Nitekim rivâyet ya da mervîyi taşıyan su olarak kabul edecek olursak râvî, suyu taşıyandır. “İcâzet” ise bunu sonrakilere de aktarması gayesiyle bu suyu taşımaya verilen izin, ya da yetki belgesidir. İslâm kültür tarihimizde her bir hadisin rivâyeti için verilen icâzet usûlü zamanla yerini kitapların icazetine ve en sonunda eğitimin icazetine bir anlamda diploma olarak da değerlendirebileceğimiz icâzetnâmelere bırakmıştır. Günümüze gelinceye kadar birçok icazet çeşidi ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi tarafından düzenlenen “İslâm Medeniyetinde Âlim” serisi olarak yürütülen sempozyum serisinin ikincisi olan *Mehmed Emin Er Sempozyumu*’nda sunulmak üzere medrese icazetlerinin bir örneği olarak ele alınmış, merhum Mehmet Emin Er’in aldığı ve verdiği bazı icâzet örnekleri incelenmiş, diğer icâzetlerle karşılaştırılmaya ve tahlil edilmeye çalışılmıştır. Konu İslâm geleneğinde icâzetin tarihine kısaca yer verilerek, klasik dönem medrese geleneğini devam ettiren, Osmanlı medrese sisteminin son halkalarından birisini teşkil eden Mehmet Emin Er’in hocalarından aldığı icâzetler ile talebelerinden ülkemizdeki değerli bazı ilim adamlarına verdiği icâzetler üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmamızda ayrıca icâzet geleneğinde hadis kullanımı konusu da incelenecek, elimize ulaşan Mehmet Emin Er’in icâzetlerinde kullanılan hadisler kaynakları, lafızları, sıhhati ve yorumları açısından kısaca ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medrese, İcazet, Tasavvuf, Fıkıh, Mehmet Emin Er

BİR İSLÂM ALİMİNİN DİLİNDEN ALLAH'A KULLUK YOLUNDA MANEVİ DÜŞMANLARLA MÜCADELE VE İHSANA ULAŞMANIN YOLLARI¹

Ahmet Turan YÜKSEL

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Sohbetlerinde sağlam bir itikat, halis bir niyet, ihlas, doğruluk ve dürüstlük, güzel ahlak sahibi olarak Cenâb-ı Hakk'a kulluk yapmanın üzerinde hassasiyetle duran merhum, bu yolda insanı cennet yolundan cehennem yoluna çevirmeye çalışan manevi düşmanlarımız şeytan ve nefis ile mücadeleye dikkat çekmektedir. Bu mücadelede şeytanın hilelerini sayarak bu tuzaklardan kurtulmanın yollarına işaret etmiştir. Şeytanın hileleri vesveseye düşürmek, kader inancı üzerinden saldırmak, Allah'ın sonsuz rahmeti ve bağışlayıcılığı ile aldatmak, ümitsizlik telkin etmek, ömrün uzunluğunu öne sürerek ibadet ve tövbeyi ömrün son dönemine bıraktırmak, ibadet ederken gereken ciddiyet ve samimiyetten uzaklaştırmak, riyaya sevk etmek ve ibadetinin güzelliği ve çokluğu ile böbürlendirmektir. Şeytan bu hileleri sırasıyla devreye koyar ve her aşamada birilerini saptırır. Taat yolunda insanı gaile ve endişeye düşürür. Böylece kalpte huzur kalmaz. Bu noktada bir fakih ve tasavvuf ehli olarak sunduğu yöntem öncelikle İslâm'ın ahkâmına ve ölçülerine, mizanına müracaat etmektir. Dinin ahkâmı konusunda işin ehline sormak ve cevap almaktır. Çözüm bulamazsa selef-i sâlihîne gitmek; Hz.Peygamber ve ashabının, büyük imamların yolunu takip etmektir. Burada da çözüm bulamazsa nefisine sormak; aldığı cevaba göre davranmaktır. Eğer nefis rahat ve lezzetli olanı tercih ederse, ona muhalefet ederek o işi yapmamak gerekir. Şayet eziyet ve meşakkat vardır diyerek vaz geçmeyi söylerse muhalefet etmeli ve o işi yapmalıdır. Zira hayr bu şekilde hareket etmektedir. Bazı zevat ta böyle yapmıştır.

Allah'a kulluk yolunda büyük öneme sahip olan İhsan'a ulaşmanın yolları da Tevekkül, Tafvîd, Sabır ve Rıza (Kadere Rıza)'dır. Tevekkül asla tembellik etmek değildir. Mütevekkil olan her zaman kazanır. Tevekkül etmeyen kimsenin sürekli galesi olur, gece gündüz ızdırab içindedir. Mütevekkilin ise her zaman kalbi rahat olur. Endişesi kalmaz. Bu arada tevekkül sebeplerin sebebi, müsebbib olan Allah'a edilir. Ayrıca tevekkülle beraber Mü'min Sûresi 44. ayet mûcibince bütün işleri sonuç olarak Allah'a havale etmek icab eder. Yine taate devamda ve ma'siyetten kaçınmakta sabırla devam etmek kulluğun icabıdır. Bütün bunlardan sonra Kadere Rıza göstermek Cenab-ı Hakk'a gerçek kul olmanın işaretidir. İrade-yi cüz'iyeye ile kulun tercihinin yapılması ve külli iradeye, Cenâb-ı Hakk'ın muradına teslim olması imanının tezahürüdür. Bu dört vasfın yokluğu, insanı Allah'a kul olmaktan uzaklaştırır. Bunlar Allah'a kulluk yolunda büyük vasıflardır. Ve bu vasıfların sahipleri huzurlu olur, rahat eder.

Anahtar Kelimeler: İslam, kulluk, ibadet, alim, Mehmet Emin Er

¹ Bu tebliğ muhterem merhum Mehmed Emin Er hocamızın 1992 yılı Ramazan (Mart) ayında Montreal'de Yunus Mescidi ve Mescidü'n-Nûr'da yaptığı ve tarafımdan da kaydedilen sohbetlerinden hazırlanmıştır.

GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDE DİNÎ HAYAT GELENEĞİ VE MEHMET EMİN ER HOCA'NIN ŞEHRİN İLMÎ HAYATINA KATKILARI

Zekeriya AKMAN

Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Gaziantep, Mezopotamya ve Kuzey Suriye'yi Anadolu'ya bağlayan bölgede yer alan, iktisadi, sosyal ve askerî açıdan önemli bir şehirdir. Şehir Roma İmparatorluğu'nun ardından sırasıyla Abbasiler, Selçuklular, Eyyubiler, Moğollar, Memlük Devleti, Dulkadiroğulları, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer almıştır. Şehir Osmanlı döneminde; Müslüman, Yahudi ve Hristiyanlardan oluşan ve çeşitli etnik kökenlere sahip topluluklara ev sahipliği yapmaktaydı. Bu dönemde farklı dinî grupların genellikle Yahudi Mahallesi, Ermeni Mahallesi vb. olarak farklı mahallelerde yaşadığı bilinmektedir. Gaziantep'te Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde 30 ila 40 arası caminin bulunduğu tahmin edilmektedir. Şehrin dinî hayat geleneğinde etkili olan medreseler ise gerek Osmanlı döneminde gerekse daha önceki dönemlerde var olmuş; bu medreselerde ilmî faaliyetler yürütülmüştür. 19 yüzyılın son senelerinde şehirde 20 adet faal medrese vardır. Medreselerin kapatıldığı yıl olan 1924'te ise bu sayı 18'e düşmüştür. Bu bölgede zamanla dinî bilgi düzeyinin ve dine bağlılığın azalması sebebiyle Mehmet Emin Er Hoca, Kertüşe köyüne yerleşmiş ve burayı bir ilim merkezi hâline getirmiştir. Köye yerleşmesinin ardından Hoca'nın ilk işi bir cami ve medrese inşa etmek olmuştur. Bu sayede medrese kültüründen uzak kalmış olan bölgeye ilim tahsili görmek isteyen talebeler gelmiştir. Mehmet Emin Hoca sadece Kertüşe ile sınırlı kalmamıştır. Kendisi gittiği civar köylerde tebliğ ve irşad faaliyetlerini yürütmüştür. Bu ziyaretlerde, insanların dinî bilgisini artırma, onlara İslam'ı anlatma, insanlar ve aşiretler arasındaki kan davası vb. başta olmak üzere çeşitli sıkıntılara çözüm arama gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Kendisinin köyde kaldığı 18 sene boyunca, köyde müspet bir değişim yaşanmıştır. Dini yaşantı açısından oldukça sıkıntılı olan köy, bu süreçte adeta bölgenin en aydın köyü durumuna gelmiştir. Mehmet Emin Er Hoca, şehre mâl olmuş bir şahsiyet olarak düşünceleri, eserleri, yetiştirdiği öğrenciler ve yaptığı diğer çalışmalarla şehrin dinî ve ilmî hayat geleneğine, önemli katkılarda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, Gaziantep, İslam, Medrese, İrşad

MEHMET EMİN ER'E AİT BİR MEKTUBUN DİNİN TEBLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet AYKAÇ

Araştırmacı-Yazar

Özet

“Mehmet Emin Er’e Ait Bir Mektubun Dinin Tebliği Açısından Değerlendirilmesi” konulu tebliğimizde öncelikle aslı Arapça olan bu mektup Türkçeye tercüme edilmiştir. Merhum Mehmet Emin Er mektubunu fasih ve ilmi bir Arapça ile klasik kelimelerle usullerine göre kaleme almıştır. Mektupta hamdele ve salveleden sonra dinin aslı üç maddede özetlenmiştir. Bunlar; İslam’ın şartları, imanın esasları ve ihsan şuuruna sahip olmaktır. İhsanın tahakkuku için ise on maddenin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu maddeler arasında; tevbenin lüzumu, boş işlerden ve kötü arkadaşlardan uzak durmak, şeytan ve nefse karşı uyanık olmak, tevekkül, rıza, sabır, şükür ve ihlaslı olmak zikredilmiştir. Mektubun girizgahı konumundaki bu bölümde son olarak mükellef üzerine farz olan dört şeye işaret edilmiştir. Bunlar: Dinin emirlerini bilmek, bildikleri ile amel etmek, dine davet etmek ve sabırlı olmaktır.

Merhum Er Hoca; mektubunda altı meseleyi başlık olarak ele almıştır. Birinci mesele “Tevhidin hakikati nedir?” sorusudur. Bu soruyu; “Allah’ın zâtını bütün vehimlerden, eksikliklerden, yanlış düşüncelerden ve hayallerden tenzih etmektir.” Diye cevaplamıştır.

İkinci mesele “Tevhid kelimesi ile ilgili inanmamız vacip olan şeyler nelerdir?” başlığıyla ele alınmıştır. Bu konuda da kelime-i tevhidin; “Lâ ilahe illallah ve Muhammedürresulullah” tan oluşan iki bölümünün muhtevası üzerinde durulmuştur.

Üçüncü mesele; “Her bir mükellefin Allah ve resulleri hakkında icmâli ve tafsili olarak bilmesi vâcib olan kaç akide vardır ve bunlar nelerdir?” Bu bölümde Allah Teâlâ’nın zâtî, subutî ve mümtenî sıfatları tafsili olarak kırk maddede izah edilmiştir.

Dördüncü mesele; “Anne ve babaların çocuklarına mükellefler üzerine vâcib olan hususları öğretmeleri gerekli midir? Konusudur.

Beşinci mesele; “Bizim dışımızdaki hevâ ehline muhalefet ettiğimiz konular nelerdir?” Müellifimiz bu hususta önemli bulduğu elli üç maddeyi saymıştır.

Altıncı mesele; “Akâid konusunda kararlılıkla birlikte taklid caiz midir?” Bu soruların cevapları kadim kelimeler ve akaid kitaplarından nakiller yapılarak verilmiştir.

M. Emin Er’in mektubunu dinin tebliği açısından değerlendirme hususunda belirtilmesi gereken en önemli nokta; Üstadın konulara yaklaşımı ve muhatabına telkini; bilginin amel edilmek için gerekli olduğu, amelsiz bilginin faydasızlığı ve amelde ihlasın merkeze alınmasının elzem olduğudur. Dinin aslının ihsan olmadan mümkün olmadığını belirtmesinde de bu gerçek kendini göstermektedir. Mektupta müellifin hayatında uyguladığı prensiplerin izdüşümünü de görülmektedir. Zira Merhum M. Emin Er, hayatı boyunca ilim öğrenmek, öğretmek ve bildikleri ile tavizsiz, ihlaslı ve mütevazı bir şekilde amel etmek hususunda bütün tanıyanlarının şahadetine mazhar olmuştur. Din tebliğinin, onu yaşamadan mümkün ve faydalı/tesirli olmadığı hususu da burada nazar-ı dikkatimize sunulmuştur. Merhum Mehmed Emin Er Hoca’nın mektubundan; ilimle irfanı, bilgi ile hikmeti bir araya getirmiş âlim, ârif ve hakîm bir zat olarak din tebliğini bu minval üzere yaptığı anlaşılmaktadır. Onun tebliğ anlayışında İslam dininin özünü ve esasını çok iyi idrak etmiş, insanlara karşı sevgi ve merhameti ön planda tutan bir tebliğci yaklaşımı açık bir şekilde görülmektedir. Onun dine yaklaşımı ise; şeksiz, şüphesiz ve tam teslimiyet

içeren bir iman, kibirsiz, riyasız ve ihlaslı bir amel, her an Allah'ın murakabesinde olduğu bilinciyle hareket eden bir ihsan şuuru olarak özetlenebilir. Tebliğinde/mektubunda da bu esaslar açık bir şekilde görölmektedir.

Anahtar kelimeler: Mehmet Emin Er, Mektup, Tahkik, Tebliğ, İslam, İman, İhsan.

MEHMET EMİN ER'İN GÜNEY ASYA ZİYARETLERİ

Mehmet GÜNEY

Özet

1987 yılında Pakistan'da tanışmak nasip oldu Mehmet Emin Er ile. Dönemin yüksek tirajlı "İslam Dergisinde" Fıkhi konularda yazdıklarını takip ediyordum. Gıyabi muhabbetimizde binlerce kilometre uzaktan tanışarak vicahiye dönüştü.

Pencab Eyaletinin başkenti Lahor'un Rayvın ilçesinde Tebliğ Cemaatine gelmişlerdi. Pakistandaki İslami camiaların temsilcileriyle(Diyabend, Brevli, Cemaati İslami...) uzun ve sistematik görüşmeler yaptı. Mevdudi'nin kurucusu olduğu Pakistan Cemaati İslami'nin eğitim sorumlusu Üstad Halil Ahmed Hamidi ile görüşmeden çıktığımızda "Burada ilk defa bir İslam âlimiyle görüştüm" diyerek takdirlerini açıkladı.

Medreseleri ve müfredatlarını inceledi. Tasavvufi camialarla uzun istişareler yaptı. Akademisyenlerle(İslamabad Uluslararası İslami Üniversite hocalarıyla) istişarelerde bulundu. Daha sonra Afgan cihadının merkezi olan Serhat Eyaletinin başkenti Peşaver'e gittik. Dönemin cihat liderleriyle (Burhanettin Rabbani, Gülbettin Hikmetyar...) uzun görüşmeler yaptılar. Burhanettin Rabbaniyle beraber mücahit kamplarında, muhacir kamplarında incelemelerde bulundu. Afgan cihadının gazilerinden ve yetimhanelerinden çok etkilendi. Duygusal anlar yaşayıp uzun dualarda bulundu. Tebliğde Mehmet Emin Er'in Güney Asya ziyaretlerinden bahsedeceğim.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, Afganistan, Pakistan, alim.

MEHMET EMİN ER'İN EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ BAĞLAMINDA ESERLERİ VE ÇALIŞMALARI

Okan UZUNÖZ

Arş. Gör., Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Özet

İslam dini ve medeniyeti, baştan itibaren ilme önem vermiştir. Daha Hz. Peygamber döneminde süffe, ayetlerin ezberlenmesi ve çeşitli malzemelere yazılması gibi çabalarla ilmî faaliyetler başlamış ve günümüze kadar çeşitli şekillerde devam etmiştir. İslam medeniyeti esasen bir yazı medeniyetidir. İslam medeniyetinin dışındaki medeniyetler ve kültürler yazıyı aktif bir şekilde kullanmadıklarından ortaya koydukları ürünler zaman içerisinde kaybolmuştur. İslam medeniyeti ise daha ilk emir olan “Oku!” emrinden itibaren ilme ve bu ilmi kayıt altına almaya özen göstermiş, böylece asırlar geçtikçe yetişen sayısız alimin kaleminden çıkan binlerce cilt eser günümüze kadar gelebilmiştir.

Bir ilim adamının en büyük mirası şüphesiz kendisinden sonra istifade edilecek olan eserleridir. Bu eserler alanında yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği gibi sonraki araştırmacılara yöntem ve usul bakımından rehberlik edecektir. Dolayısıyla bir ilim adamının eserleri, onun hangi alanlarda uzman olduğunu ve yıllarca süren ilmî araştırmalarının neticelerini ortaya koyacaktır. Bu bağlamda bizde bu tebliğimizde Mehmet Emin Er'in eserlerini ele alacağız. Eserlerinden yayınlananların künyelerini ve içeriklerini verdikten sonra henüz yayına hazırlanma aşamasında ya da risale halinde olanlardan ulaşabildiklerimizin isimlerine ve içeriğine özet halinde yer vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, Eserleri, Eğitim, Öğretim

BİR SARF ÖĞRETİM KİTABI OLARAK “LEFTETU’T-TARF Fİ ‘İLMİ’S-SARF”

M. Mücahit ASUTAY

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Özet

Bu çalışmada Muhammed Emin Er’in sarf dersi için kaleme aldığı Leftetu’t-tarf fi ‘ilmi’s-sarf başlıklı risalesi incelenecektir. Eser, ele alınan konular, dışarıda bırakılan konular, konuların işleniş yöntemi açısından tahlil edilecektir. Adından da (göz ucuyla sarf ilmine bir bakış) anlaşılacağı gibi kitap muhtasar bir metin olarak hazırlanmıştır. Cami’u’l-mutüni’l-dirâsiyye başlıklı kitabı içinde yer alan bu risale altmış iki sayfadan oluşmaktadır. Eser Fiil bablarıyla başlamaktadır. Sülâsî, rubâ’î, humâsî ve sūdâsî bablar bütün çeşitleri, mülhakları ve örnekleriyle anlatılmıştır. İf’î’âl, if’ivvâl, if’î’âl gibi modern dilde pek kullanılmayan bablara da yer verilmiştir. Daha sonra emsile-i muhtelif çekimine geçilmiş ancak emsile tablosuna yazar tarafından sînâ’î mastar ve sıfat-ı müşebbehe de eklenmiştir. Ayrıca emsile-i muhtelif, eski usûl (medrese sıra kitapları) ders kitaplarında sıkça rastlanmayan bir biçimde ‘ifâl babı üzerinden çekilmiş ve tablo olarak verilmiştir. Diğer babların çekimi bu tablo örneğinde öğrenciye bırakılmıştır. Devamında emsile-i muttaride çekimine geçilmiş ancak tablodaki çekimler klasik usule göre ele alınmamış, fiiller, vasıflar ve isimler şeklinde üç ana başlıkta incelenmiştir. İsimler içerisinde yazarın kendisinin emsile tablosuna eklediği sıfat-ı müşebbeheye ve sînâ’î mastara yer verilmiş ancak muttaride çekiminde bu konularla ilgili bir açıklamaya rastlanmamıştır. Daha sonra filler terkip halinde, edatlar ve zamanlara göre kullanımları tablo halinde özet olarak verilmiştir. Tabloya bu kullanımların anlamları da eklenmiştir. Daha sonra illetli fiillere geçilmiş, bu fillerin çekimleri, örnek çekimlerden daha çok i’lâl kurallarının açıklanması üzerinden verilmiştir. Açıklamalar esnasında, daha önce tanımlanmayan kalb, hazf, idğam gibi i’lâl terimleri kullanılmıştır. Muhtemelen bu benzeri durumlar, kitap, klasik usulde olduğu gibi hoca ile okunacak muhtasar bir kitap olarak tasarlandığı için ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Dil Öğretimi, Sarf, Dönüşüm kuralları, Kelime

MEHMET EMİN ER'İN *EL-VERDÜ'Ş-ŞAD' FÎ 'İLMİ'L-VAZ'* ADLI VAZ' İLMİNE DAİR RİSALESİ

Abdullah HACİBEKİROĞLU

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
ahacibekiroglu@ybu.edu.tr

Özet

Vaz' ilmi en genel mânada lafız-mana ilişkisini inceleyen bir ilimdir. Lafız ile mâna arasında bir ilişki var mıdır, varsa mahiyeti nedir? vs. gibi sorular tarih boyunca tüm toplumlarda merak ve inceleme konusu olmuştur. Arap dil biliminde de bu ilmin konuları erken dönem âlimleri tarafından ele alınmış ve kayda geçirilmiştir. Adudüddin el-Îcî (ö. 756/1355) sarf, nahiv, mantık ve fıkıh usulü gibi ilimler içerisinde dağınık bir şekilde ele alınan vaz' konularını *er-Risâletü'l-vaz'iyye* isimli çalışmasında ele almıştır. Sonraki dönemlerde vaz' ilmiyle alakalı farklı âlimlerin çalışmaları devam etmiştir. Osmanlı döneminde bu ilimle alakalı metinler medreselerde öğrencilere okutulmaktaydı. Ciddi bir medrese tahsili alan aynı zamanda bu kurumlarda uzun yıllar hocalık yapan Muhammed Emin Er (1914-2013) de vaz' ilmiyle ilgili muhtasar bir risâle kaleme almıştır. Bu çalışmada M. Emin Er'in *el-Verdü's-şad' fî 'ilmi'l-vaz'* isimli risâlesi ele alınan konular ve konuların işleniş yöntemi açısından incelenmiştir. Vaz' risâlesi, yazarın on iki risâlesini bir araya toplayan *Câmi'u'l-mütûni'd-dirâsiyye* isimli kitabın sarf, nahiv ve mantıkla ilgili risâlelerinden sonra dördüncü sırada yer almıştır. Risâlenin girişinde okuyucuların kolaylıkla istifade edebilmeleri için kolay ve anlaşılır bir dille yazıldığı belirtilmiştir. Risâlede vaz' ilmi, bu ilmin tarifi, konusu, amacı ve kısımları olmak üzere dört başlıkta ele alınmıştır. Vaz' ilminin tarifi başlığı altında sözlük ve terim anlamı ele alınmış, konusu olarak bir mânaya tayin edilen her isim belirtilmiş gayesi olarak isimlerin hakiki ve mecazi anlatımlarını bilmek ve anlamlı ve anlamsız lafızları ayırt etmek hedef olarak gösterilmiş ve son başlık altında ise vaz'ın kısımlarına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Vaz' ilmi, Muayyen lafız, Mühmel lafız, hakikat, mecaz.

MEHMET EMİN ER'İN *EL-BAHRU'S-SAHV FÎ İLMÎ'N-NAHV* İSİMLİ ESERİNDE NAHİV İLMİNE DÂİR GÖRÜŞLERİ

Servet DEMİRBAŞ

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
sdemirbas@ybu.edu.tr

Özet

Bu çalışma Mehmet Emin Er'in (ö. 2013) *Câmi'u'l-mütûni'd-dirâsiyye* isimli eserinin ikinci risâlesi olarak yer alan *el-Bahru's-sahv fî ilmi'n-nahv* (Dımaşk: Dâru'l-Endülüs, 1432/2011) isimli eserini ele almakta ve eserin zatî ve ilmî kıymeti hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Nahiv ilmi, İslam coğrafyasının İslâmî fetihlerle genişlemesine bağlı olarak farklı kültür ve ırklardan insanların Müslüman olup Kur'an-ı Kerim'i ve Arap dilini öğrenmeye yönelmelerine paralel olarak ortaya çıkan *lahn* olgusu neticesinde vaz edilen bir ilimdir. Ebü'l-Esved ed-Düelî'nin (ö. 69/688) çalışmalarıyla temelleri atılan bu ilim ihtiyaçlara bağlı olarak çok hızlı gelişmeler kat etmiş, Sibeveyhî'nin (ö. 180/796) elimize ulaşan ilk nahiv kitabı olan *el-Kitâb*'la sistemli hale geleceye başlamıştır. II. (VIII.) yüzyıldan itibaren Basralı ve Kûfeli dilbilimciler tarafından yürütülen çalışmalarının neticesinde nahvin usûl ve furû'una dair eserler teşekkül etmiştir. İlk dönem nahiv eserleri kolektif bir yapıda olup nahiv konularının yanı sıra *sarf*, *imâle*, *i'lâl*, *idgâm*, *fonetik*, *kıraat* ve *lehçe* farklılıkları gibi konuların tamamını içermekteydi. İlerleyen dönemlerde düzenli eğitim kurumları olan medreselerin yaygınlaşmasıyla muhtasar nahiv kitaplarına ihtiyaç hissedildi. Bu dönemde Sibeveyhî'nin yöntemi olan (isim, fiil ve harf) sistemini devam ettiren muhtasar eserler telif edildi. Bunların en önemlileri Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) *el-Mufasssal*'ı, İbnü'l-Hâcib'in (ö. 646/1248) *el-Kâfiyye*'si ve İbn Mâlik'in (ö. 672/1274) *el-Elfiyye*'si gibi eserlerdir. Nahiv eseri telifinde diğer bir yöntem olan *el-Avâmil* ya da *el-Avâmilü'l-mi'e* türü eserler de ilk dönemlerden itibaren gelişmiştir. Bu türün ilk eseri Halil b. Ahmed'e (ö. 175/791) dayandırılrsa da en meşhuru el-Cürcânî'nin (ö. 471/1078) *el-Avâmilü'l-mi'e*'sidir. *Avâmil* türlerinden meşhur olan diğer bir eser de Birgivî Mehmed Efendi'nin (ö. 981/1573) *el-Avâmilü'l-cedîd*'idir. Bu tür eserler içerik olarak farklılık arz etseler de genel yapıları nahiv konularını (âmil, ma'mûl ve amel/i'râb) ekseninde ele almışlardır. Nahiv konularını bu sistemle inceleyen eserlerin anlaşılması diğer sisteme nispetle daha kolay olduğu için özellikle nahiv ilmini ilk defa tahsil eden müptedilerin eğitiminde tercih edilmiştir.

Mehmet Emin Er'in (ö. 2013) *el-Bahru's-Sahv fî İlmi'n-Nahv* isimli risâlesi, işaret ettiğimiz iki farklı yöntemi birleştirilerek bir arada sunması açısından önem arz etmektedir. Medrese geleneği içinde Arapça eğitimi görenler önce *âmil*, *ma'mûl* ve *i'rab* tertibiyle telif edilmiş serelerden başlayarak nahiv alt yapısını oluşturduktan sonra *isim*, *fiil* ve *harf* üslubuyla telif edilen eserleri tahsil ederlerdi. Bu sistem kendi içinde bir takım zorlukları da beraberinde getiriyordu.

Medrese sistemi içinde nahiv ilminin tahsilini kolaylaştırmak için müellifin her iki telif üslubunu bir kitapta toplaması, hem telif hem de tedris açısından önemli bir noktada durmaktadır. Belki de bu üslup nahiv tarihinde ilklerdendir. Kendisi iki yöntemi bir araya getirdiğini eserin girişinde dile getirmiştir. Eserde öncelikle *avâmil* yöntemini ele alan Er,

Birgivi'nin *el-Avâmilü'l-cedîd*'ini ve onun şerhi mesabesindeki *Izhâru'l-esrâr*'ını telhis ederek nahiv konularını özellikle mübtedilerin zorlanmadan anlayacağı bir üslupla açıklamıştır. Bu bölümde nahiv kurallarını açıklarken pedagojik bir yol izleyerek verdiği örneklerle öğrencilerin dîni, ahlâkî ve manevî duygularının gelişmesine katkı sunmuştur. İkinci olarak *isim, fiil* ve *harf* eksenli yazılan nahiv eserlerinin yöntemini uygulayan Er, bu bölümde da İbnü'l-Hâcib'in *el-Kâfiye*'sini esas alarak ondaki nahiv kurallarını daha anlaşılır bir üslupla özetlemiştir. Özellikle soru-cevap yöntemini kullanarak her konunun başında o konuyla ilgili değişik sorular sorarak muhataplarının dikkatini çekmeye çalışmıştır. Bu yönüyle diğer nahiv eserlerinde farklı bir yerde durmaktadır. Sonuç olarak iki farklı yöntemi bir arada sunarak nahiv ilminin tahsilini kolaylaştırmayı hedefleyen *el-Bahru's-Sahv*, alanında yazılan önceki ve sonraki eserlerden farklı olması, çok fazla teferruata girmeden nahiv konularını yerli yerince açıklaması ve özellikle birinci bölümde verin örneklerle pedagojik bir yöntem izlemesi yönünden incelenmeye değer bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, Arapça, Nahiv, Sarf

MEHMET EMİN ER'İN *ET-TİBYÂN Fİ 'İLMİ'L-BEYÂN* ADLI BEYÂN İLMİNE DAİR RİSALESİ

Mehmet CANDAN

Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi
m.candan766gmail.com

Özet

Bu çalışmada Muhammed Emin Er'in Beyân ilmi hakkında yazmış olduğu *et-Tibyân fi 'ilmi'l-beyân* başlıklı risalesi, yöntem, usul ve içerik açısından incelenecektir. Veciz olarak ele alınan bu esere, yazar التبيين في علم التبيان (Beyân ilmine dair bir beyân) ismini vermiştir. Bu risale yazarın, on iki risalesini bir araya toplayan *Câmi'u'l-mütûni'd-dirâsiyye* isimli kitabın sekizinci risalesidir.

Risalede beyân ilmi bir mukaddime ve üç bölüm altında incelenmiştir. Mukaddimede beyân ilminin tanımı yapılmış, amacı ve konusuna değinilmiştir. Birinci bölümde teşbîh, ikinci bölümde mecâz ve üçüncü bölümde de kinâye konuları işlenmiştir.

Yazar risalesinde konuyu muhtasar olarak ele almakla birlikte oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya gayret etmiştir. Ancak risalede yer yer muhtasar anlatım biçimi konuyu anlaşılmas ve ek izaha ihtiyaç gerektirmektedir. Tanımlar yapılırken, ağırlıklı olarak Hatîb el- Kazvînî'nin (ö. 739/1338) *Telhîşü'l-miftâh* adlı eserinden yararlanılmış, tarifler ve anlatımlar o eserden alıntılanmıştır. İçerikler, bu anlamda yaygın ve kabul gören olgunlaşmış düşünceler etrafında şekillenirken "kîle" babına giren düşüncelere yer verilmemiştir. Bütün bu yönleri ile birlikte risâle, beyân ilmine dair giriş niteliğinde olup, bu konuda okuyucuya yetecek bir özelliğe sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Arap dili, beyân ilmi, teşbîh, mecaz, Kinâye.

BİR BABA OLARAK MEHMET EMİN ER

İbrahim Halil ER

Araştırmacı-Yazar

Özet

Anadolu toprakları çok bereketliydi. Bu topraklar öylesine bereketliydi ki her türlü talana ve baskıya rağmen alim yetişebiliyordu. Çünkü kökleri derindi. Peygamberin mirasçılarıydılar onlar, bu toprakta asırlar boyu yetiştiriler, ilim ve tebliğ görevini ifa ettiler. Fakat araya fetret dönemi girmişti. Bir kesinti olmuştu. Köklerden koparılmaya çalışılmıştı. İşte bu dönemde bazı fedakar alimler çıktılar. Her türlü sıkıntıya, baskıya ve yokluğa meydan okudular. Söndürülen ilim meşalesini aydınlatmak için selef alimleri gibi rihle yaptılar. Köy köy, şehir şehir, ülke ülke dolaştılar. Böylece tüm dünyaya serpiştirilmiş olan parçaları birleştirdiler ve onu yeni nesil alimlere naklettiler.

İşte bu alimlerden birisi de Muhammed Emin Er Seydaydı. O, bölgede unutturulmaya çalışılan alim ve meşayih geleneğini sürdürüp yeni kuşaklara bunu ilettiler. Alimler, ümmetin şahitleridirler. Onların rehberleridirler. Allah, ilmi alimlerin ruhunu alarak ortadan kaldırır. Bu nedenle her alimin yerine yüzlercesi yetişmelidir.

İnsanın babasını tanımlaması ve anlatması aslında tahmin edilenden daha da zordur çünkü her hareket zamanla farklı bir anlama bürür ve hayatın tüm evresini kapsar.

Anahtar Kelimeler: Alim, baba, Mehmet Emin Er.

FEYYAZ YAŞAR İLE HAMZA NAS'IN HATIRALARINDA MERHUM MEHMET EMİN ER'İN TEDRİSAT VE HİZMET METODUNA DAİR BAZI HATIRALAR

Sadık ERASLAN

Dr., Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
İslam Tarihi Anabilim Dalı

Özet

Osmanlıdan kalma Medrese Usulsü Tedrisat'a ömrünü adanmış Merhum Muhammed Emin Er hocamız bu ilim yolculuğunun müstesna bir temsilcisi idi. Üstadımız bu meslekte, biri ilmi ve diğeri tasavvufi olmak üzere iki yönlü bir hizmete sahipti. Öyle ki hala hayatta, tasavvufi tabirle hem ilmi ve hem de ameli icazetli çok sayıda talebe ve mensupları bulunmaktadır.

Bunlardan biri, Üstadımızın ilmi çalışma metodu konusundaki hatıralarını aktaran Feyyaz Yaşar'dır. Emekli il müftüsü olan Feyyaz Yaşar, 89 yaşında Merhum Üstadımızın hayattaki en büyük talebelerindendir. 18-19 yaşlarında iken Üstadımızın rahle-i tedrisinde bulunan Feyyaz Yaşar, aynı zamanda Üstadımızın ameli yönden de halifesidir. Feyyaz Yaşar, Üstadımızın hayatının sonuna kadar hem ilmi ve hem de tasavvufi yönden takdirlerine mazhar olmuştur. Yaklaşık 1953-1954 yıllarında tedrisat yoluyla kendilerine intisap eden feyyaz Yaşar'ın muhabbet ve irtibatı Üstadımızın vefatına kadar kesilmeksizin devam etmiştir.

Biz de burada, Yaklaşık altmış yıllık irtibat esnasında Feyyaz Yaşar'ın Merhum üstadımızla ilgili tespit edebildiğimiz bazı hatıratına yer vermeye çalışacağız. Feyyaz Yaşar'ın ifadesiyle Üstadımızın ilmi tedrisat metodu özetle sürekli tedrisat ve çalışma teşvikine dayanmaktaydı.

Burada sözünü ettiğimiz Üstadımızın diğers mensubu ve talebesi Hamza Nas'tır. Hamza Nas, yaklaşık ömrünün otuz yılını kesintisiz Üstadımızın hizmetinde geçirme bahtiyarlığına ermiştir. Resmi bir dini tahsili olmamasına rağmen Hamza Nas, bu zaman zarfında Üstadımızın rahle-i tedrisinde bulunmuş ve kendilerinden ilmi icazet almışlardır. Biz de bu yazımızda Üstadımızın hizmetinde geçen bu otuz yıllık zaman zarfında oluşan ve takva ile tevazu kelimeleriyle ifade edilebilecek hatıratı Hamza Nas beyden aktarmaya çalışacağız.

Gerek Feyyaz Yaşar'ın ve gerek Hamza Nas'ın Üstadımızın ilmi tedrisatı ile ameli hizmetlerine ait hatıratı dile getirmek bir görevdir. Bu vesile ile o bereketli ömür yeni nesillere Üsve-i hasene olacaktır inşallah. Evlatları, yakınları ve sevenlerinin eksiklerimizi hoş görmeleri temennisiyle, Mevla'dan rahmet niyaz ederiz.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin ER, Feyyaz YAŞAR, Hamza NAS, Eğitim, Medrese

HATIRALARDA MEHMET EMİN ER

Veysel Karenî BİLGİÇ

Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Özet

İlk tanışmam muhtemelen 70'lerin sonunda Adıyaman'daki evimizde oldu. Merhum hocamızı bir Adıyaman ziyaretinde babam eve davet etmişti. Ben o sıralarda 13-14 yaşlarındaydım. O zamanki sureti hala hayalimde olup yaşı 70 civarında olmasına rağmen canlı, cevval, sakalındaki kırlık siyahına galip olmayan nurani bir çehre. Hocamızın talebe, eş, dost ve sıhriyet dolayısıyla Adıyaman'la alakası vardı. Merhum babam Hattat M. Fahreddin Bilgiç, merhum damadı Kâhta eski vaizi Abdulcelil Ünal, eski vekil Abdurrahman Ünsal, esnaftan Hacı Ahmet Gürbüzcan, ilk icazetli talebelerinden Besnili Molla Reşid gibi.

Hocamızı asıl yakından tanımam Ankara'ya 1984'te taşınması ile oldu. O yıllarda hukuk fakültesinde öğrenciydim. Hafta sonlarında ve yatsı namazları sonrasında haftada iki üç gün kendisinden fıkıh, usul, mantık, belâgat, hadis, tefsir vb. dersler aldım. Muhterem hocamız çok müşfik, mütevazı, kendisine kolay ulaşılır, peygamber ahlakıyla muttasıf bir insandı. Öz Elif Sitesi'ndeyken önce birinci sonra dördüncü blokta oturmuşlardı. Bizim evimiz de bir ara aynı bloklarda olduğundan kendisinden, ziyaret ve ders almak suretiyle istifadem büyük oldu. Yine de hakkıyla istifade ettiğimi söyleyemem. Zaman zaman hayıflanırım niye kendisinden daha çok istifade edemedim diye. Kendisinden o sıralarda Kuran-ı Kerim'i baştan sona kısa meal-tefsir şeklinde okuma imkânım oldu. Yaklaşık bir yıl süren bu çalışma, yer yer nükteler ve ince noktalarla ilgili hocamızın zengin kütüphanesinde bulunan 15-20 farklı tefsirlere de müracaat etmek suretiyle çok faydalı oldu. Yusuf Suresi'ni okurken gözyaşlarına boğulduğunu bugünkü gibi hatırlarım. Çalışmamızda Mehmet Emin Er hoca ile ilgili hatıralarımdan bahsedeceğim.

Anahtar Kelimeler: Alim, İlim, Mehmet Emin Er, Hatıralar.

HATIRATLARDA MEHMET EMİN ER

Abdullah ÇAVUŞOĞLU

Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, EHSİM Genel Müdürü

Özet

Rahmetli Mehmet Emin ER hakkında konuşacak kimseler listesi yap deseler kendimi en sona dahi yazamayacağım bir insan idi. Bu düşüncemin nedeni, bir taraftan, alan olarak İslami İlimler veya sosyal bilimler çalışmamış olmam, diğer taraftan da kendimi bu konuda ehliyet sahibi görmemiş olmamdan dolayıdır.

İlim, çalışma, yaşama ve insanlığa hizmet ne kadar sürer desenez; çoğumuz ilk 20 yıllık tahsil hayatını çıkınca 35 yıl haydi bilemediniz 40-45 yıl bir çalışmayı emeklilik veya kaçınılmaz ihtiyarlardan önce epeyce bir zaman olarak görürüz. Ama ömrüne, 20 yılın üzerine değil yalnızca 40 yıllık ilim ve irşat süresi, bunun tam iki katı yani iki adet 40 yıl sığdırabilmek gerek fiziksel olarak veya gerekse zihinsel/mental olarak başarabilen nadir insanlardandır Mehmet Emin Er hocamız.

Kendisi ile tanışmamız Özelif sitesinde yerleşik olduğu döneme rastlar, bendeniz de uzunca bir süre bu sitede ikamet ettiğimden kendisini tanıma bahtiyarlığına eriştim. Daha sonra Keçiören'e taşındıktan sonra da düzenli olarak hafta sonları evinde az sayıda ziyaretçinin olduğu sohbetlerine katılma imkanım oldu. Tebliğimizde Mehmet Emin ER'e ait hatıratlarımdan bahsedeceğim.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Er, ilim, alim, hatıralar

